

**D. Ioannes Evangelista. Rodolphi Gwaltheri Tigurini in
Euangelium Iesu Christi secundum Ioannem Homiliae
CLXXX.**

Gwalther, Rudolf

[S.l.], 1568

VD16 W 1038

15. Insitus vt viti palmes fert tempore fructus: Sic in me vera vsq[ue] fide.
Annuet atq[ue] Pater precibus: Contemnite mundum. Quod vobis faciet,
fecit is ante mihi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71827](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71827)

sanctificatio & redemptio. Idem quoque propter Christum filij Dei censentur, & quia spiritum adoptionis acceperunt, illo gubernantur, ut olim cum Christo celestis regni hereditatem accedant. Sequitur huius sermonis conclusio: Surgite, & amicus hinc. Ita vero ad mortem sese accendit, cui volens obuiam processit, ut nimirum sua obedientia nostra inobedientie culpam expiaret. Quia vero discipulos, ut se comitentur, excitat, non obscure docet, exemplum eius imitari debere eos, qui ex discipulorum eius numero censerentur. Surrexit ille, & relicta urbe sanguinaria horum ad montem oliueti exiit, ubi se ex patris decreto captum iri sciebat. Surgens & uoluit studio studiorum nostrorum carnalium, & relicto mundo hoc impuro, superstitioso & sanguinario, per amicus obuiam Deo, qui gratiam & oleum lacticie, spiritus sui dona nobis offert, eiusque voluntate patienter subijciamus. Ita enim duce Iesu Christo aduersa omnia superabimus, cui debetur honor, & gloria & potestas in æternum. Amen.

Christus ex urbe progreditur obuiam morti.

CAPVT XV.

HOMILIA CXXXVII.

Ego sum uitis illa uera, & pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollit: & omnem qui fert fructum, purgat, ut fructum copiosorem afferat. Iam uos puri estis propter sermonem, quem locutus sum uobis. Manete in me, & ego in uobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in uite: ita nec uos, nisi in me manseritis.

AVDIVIMVS Domini nostri Iesu Christi sermonem, quem mox post ultimum locum in ipso cœnaculo habuit, ubi cœnatum fuerat. Eo autem discipulos, quos propter accessum suum mentionem contristatos uidebat, consolatus est. Et præcipuum consolationis argumentum fuit, quod etsi corpore discedat, ipsos tamen non relicturus sit orphanos, sed præcipuum daturus, qui illos regat & tueatur. Imò promisit fore, ut si præcepta sua seruet, ipse uia uiam parueniat, & mansionem apud ipsos faciat. At quia hoc expositione ampliori opus habebat, subijcit dō nouum sermonem, quem habuit, cum iam à Cœna surrexisset, seq̄, ad iter accingeret, ut in horum exiret, ubi se ab hostibus capiendum sciebat. Exponit in eo, quid ipsos facere oporteat, si illius presentia frui uelint, & ut id constanter faciant hortatur. Estq̄ hæc doctrina utilissima simul & necessaria. Continet enim præcipuum nostræ salutis caput siue mysterium, quæ ex hoc potissimum dependet, ut cum Christo uerè unui, in illo fructum feramus, qui nostram uocationem debeat.

Deus parabolis utitur in nobis erudiendis.

Proponit uerò negotium hoc totum sub uitis parabola, qua nulla in scripturis est uisitata. Enim in ueteri Testamento Moses & propheta uis sunt, & eandem non uno loco ipse adducit, ut in scripturas ueteres nobis commendet, & discipulis in mentem reuocet, quæ olim de patris uocacione contumacia gentis prædicta fuerunt. Sed priusquam parabolæ expositionem aggrediamur, cogitare debet Dei bonitas & facilitas, qua in nobis erudiendis uicetur. Etsi enim celestis regni mysteria renis omnibus longe excellentiora sint, imò captū quoque humani ingenij superent, propter nos tamen eò usq̄, sese demittit ille, ut fidiissimi & indulgentissimi præceptoris instar exemplis & similibus uicetur, quibus mysteria hæc adumbret, & quasi depicta sensibus nostris proponat. Et quia in hominibus in frequenti omnium usu sunt, ut & perspicua magis sint omnia, & nunquam non occurrat cogitandi de ijs, quæ ad nostram salutem faciunt. Seruit hoc ijs confutandis, qui imaginei uocacionis quod libri sint laicorum, ut per eas excitentur & erudiantur, qui literas ignorant. Quid enim iustitiam christi mutis & humana arte factis opus est, quando ipse Deus nobis passim imagines proponit, nimirè otiosas, quæ non modo inani contemplatione, uerum etiam ipso usu nos docere & de rebus uicemimè necessarijs admonere possunt? Nam si uerum fateri libeat, parabolis eiusmodi in hoc uicem

terferant ferè omnia, quæ in rerum natura & quotidiano hominum usu sunt: agriculturam nimirum omnem, sementem, messem, vineas, vindemiam, arbores & plantas omnis generis, rem pastoriam, militarem, artem pistariam, mercaturam, rem domesticam, nuptias, solem, stellas, terram, aquas, aerem, vias, ostia, & quid non? Stulti ergo & in ipsum Deum ingrati, imò iniquissimi sunt, qui his non contenti, insuper simulachra fingunt, quæ ab illo legibus severissimis prohibentur. Sed præmissis istis, ipsum Christum loquentem audiamus.

Ego sum vitis illa vera, & pater meus agricola est: Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollit: & omnem qui fert fructum purgat, ut fructum copiosorem asserat. Proponit his verbis summam parabolæ, quæ tria præcipuè continet. Primum, omnes homines natura steriles & boni omnino expertes esse, & proinde necessarium esse, ut ipsi vniantur, & inde vim novam concipiant, quæ fecundos & fructiferos reddat. Alterum, eos quoque qui ipsi iam insiti sunt, Dei gratia & cura quos habere, quæ excolantur, ut maiores quotidie in pietate progressus faciant. Tertium, ab ipsius communiione & salutis societate rejici omnes, qui fidem quidem & nomen eius profitentur, interim vero fructus nullos ferunt, qui ipsorum professioni respondeant. Ex his tribus statum totius tractationis insert, annendum esse ipsis, ut ei verè inserantur, inque fide verè constanter perseverent, ut in fructus dignos ferre possint, & in ipso salutem consequantur. Cæterum ut rectius omnia intelligamus, singule partes erunt inspiciendæ.

Primo de seipso loquens ait: Ego sum vitis illa vera. Vitem se dicit, ut salutis principium in se haberi doceat, ex quo fructus quoque omnes progerminet. Ideo veram quoque vitem se esse ait, qui nimirum non fallat, sed fructiferam illam vim palmitibus suis verè conferat. Itaque ab omnibus se ipsum distinguit, in quibus homines supersticiosi salutem querunt, seque vnicum huius mediocritatem esse docet. Non temerè autem viti potius, quàm arbori alicui proceriori & in speciem nobilitatis confert. Vt enim vitis, quoad speciem externam & ligni sui usum, omnium plantarum abjectissima videri potest, fructu autem commendatur, quo nihil inter homines suavius, iucundius & (si rectè utaris) salubrius habetur: Ita Christus, si externam illius formam spectes, hominùm vilissimus esse apparet, sed & eius doctrina carnis iudicio ridicula & stulta videtur: idem verò fructu salutem nobis peperit, & quotidie in electis suis fructus fert, qui & Deum oblectant, & nobis veram salutem asserunt. Et hoc quidem solus ille præstat, adeoq; (ut initio diximus) in illo est salutis principium, cui nos inseri oportet, si Deo probari & vitam æternam consequi velimus. Docent hoc vnicum consensu Apostolorum, qui & se nihil præter vnum hunc novisse fatentur, & præter hunc nullum aliud nomen hominibus datum esse aiunt, in quo nos servari oporteat. Damnantur igitur hoc loco omnium scelerum homines, qui sine Christo Deo placere & salutem assequi conantur: siue illi Turca, siue Iudei, siue hypocritæ sint, qui suam ipsorum iustitiam in Dei conspectu iactant. Quia enim solus Christus vitis illa vera est, cuius vitæ succu aut spiritu nos animari oportet, vitæ & salutis expertes erunt, quotquot illi non insiti sunt per fidem, quæ sola nos eius consortes reddit.

Secundò patrem agricolam siue vinitorem esse ait, qui palmitum, adeoq; vineæ istius spiritualis curam habeat. Ita verò dicitur pater, quoad Christum & nos. Illum enim ab æterno ex se genuit, & antequam mundus hic crearetur, nobis servatorem & redemptorem destinavit, eundem præfinito tempore misit, ut salutis nostræ mediator esset. Deinde nos quoque in illo elegit ab æterno, & quos elegit, suo tempore vocat per evangelium & fide donat, vocantem verò sequentes & verè credentes illi inserit, & propter illum eos iustificat & spiritu suo instruit, ut dignos fructus ferant. Commendatur hic rursum bonitas Dei, qui ecclesiæ suæ curam suscipit, & idem salutis nostræ vnicus auctor esse docetur. Nam etsi in hac re hominum ministerio utatur, ipse tamen solus est, qui incrementum dat, sicuti Paulus in priori ad Corinthios scribit, & notum est illud Christi: Nemo venit ad me, nisi pater meus ex avertit eum.

Tertio patris officium diligentiùs describit Dominus, & illum circa palmites occupari ait, quorum duo genera constituit: primum eorum, qui fructum ferunt nullum: alterum eorum, qui fructum faciunt. Ad primum genus hypocritæ pertinent, qui in Christo quidem esse dicuntur propter externam professionem, sed quia fide carent, planè infrugiferi sunt, et ideo suo tempore refecantur, ne quod de sicca sterili dicitur Luc. 13. locum in ecclesiâ inutiliter occupent, Vbi hoc probè obseruari

Summa parabolæ vitis.

Christus vitis

Pater agricola siue vinitor.

Patris cura circa palmites.

Palmites steriles.

Ff

debet tales nunquam defore in externa ecclesie societate. Nam vt alibi Christus docet, inanis
instar verruculi est, quod tam malos quam bonos pisces attrahit, & permissione illam Deo
quandiu fert certas ob causas, non autem perpetuo conuiuet, sed vbi tempus fuerit, iusto iudicio
utiles illos resecat, ne suis fraudi siue impedimento sint. Nemo igitur temere ecclesias damnet, in
bus palmites eiusmodi inutiles & aridi conspiciuntur: nemo etiam sibi temere eos ressecanda
rem sumat. Hanc enim penes agricolam patrem esse docet Dominus, qui solus falsi non potest, cum
ipsa corda quoque inspiciat, & idem quid quous tempore fieri debeat probe intelligit. Peccant
in verog. Anabaptiste vehementer, dum nulla piorum ratione habita propter aliquos malos
ecclesias satana tradunt, & ipsi sibi in omnium conscientias ius & imperium sumunt. Ita verum
Zizanys triticum quoque euellunt, & cum palmitibus aridis siue superfluis fructiferis conparant
secant, adeoq. quantum ipsis est, ipsam vitem Christum sedē & crudeliter dilanant.

Palmites fructi
feri.

In altero palmitū genere sunt veri Christiani, qui vna fide Christo insiti fructus ferunt sine
professione dignos, & hos à patre purgari aut putari dicit, vt fructum copiosorem afferant. Non
Christo reuera insiti sumus, manent tamen in nobis carnis reliquie, que vel fidei fructus in pedibus
vel manibus folijs & labijs luxuriant, & multis superfluis atque noxijs cupiditatibus con-
strat redundat. Vt ergo supra eos, qui per ipsam abluti sunt, quotidiana pedum lotionem opus habet
docuit, qua sordes à carne & mundo sibi aspersas abstergant: Ita hic palmites veros & fructus
à patre amplius purgari ait, vt fructuosiores fiant. Fit hoc primò per verbum Dei et spiritum. Illi
enim gladius ille acutissimus est, qui (vt Paulus ad Hebræos ait) peringit vsque ad diuisionem
animæ simul ac spiritus, compagumque & medullarum: hic verò illud in animis nostris efficitur,
di, ne inhaerentibus nobis corruptæ naturæ desiderijs hebetetur aut suffocetur. Et hoc illa ster-
lis circumcisio est, quam olim Moyses in lege, & postea Paulus pijs commendauit. Deinde crucis
quoque & omnis generis afflictiones interdum adhibet Deus, quando carnem nostram contem-
rem esse videt, quam vt verbo sese submittere velit. Ideo scripturæ afflictiones igni conferunt,
vt hoc probatur & purgatur aurum, ita illis pij excoquantur, vt à carnis scoria purgati in
pietatis studio magis splendean. In horum autem consideratione ita nobis versandum est, vt
quidem nostræ conditionis memores quotidie proficere studeamus, neq. locum demus securitati,
ignauos & propria salutis negligentes reddat. Præterea, vt patienter feramus afflictiones, qui
carnem aduersus spiritum luxuriantem Deus coercet. Nam vt patres filios, quos diligunt, in
gaurita Deus, quia nos diligit & salutem nostram consultum cupit, virgis quandoq. vitur, vt
cupiditatibus in exitium abripiamur. Quoties ergo vel morbis, vel egestate, vel persecutionibus
exilio, vel bellis, aut alijs aduersis tentamur, cogitemus has Dei sales esse, quibus suos puniat
let, ne prauis desiderijs superari salutis iacturam faciant.

Applicat para-
bolam discipu-
lis.

Pergit autem Christus, & parabolam discipulis applicat, vt & ipsis proprio experimento
faciat, & reliquos homines illorum exemplo ad idem studium excitet. Dicit autem: *Lam* res-
estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Loquitur autem de sermone euangelij, qui
se primum illum redemptorem esse, in quo vno salus miseris mortalibus obtingat. Et enim
prius Christi sermo est, quem (vt Isaias prædixit) publicè prædicare debuit, & quem Petrus
capite sexto vocat verbum vitæ æternæ. Sic ergo in presenti ait: *Vos* hactenus me vocatum
ti estis, & mei palmites, id est, discipuli facti estis. Itaque sermo meus, quem fide apprehendistis
purgauit, vt ad ferendum fructum iam sitis idonei. Restat ergo vnum hoc, vt in me mactetis
stanter, & in sancto hoc vestro instituto in finem vsque perseueretis. Et mox alborationibus
rationes subiicit, quibus aduersus pericula & aduersa quæuis illos confirmet. Primam cum ipse
tione cōiungens ait: *Manete in me*, & ego in vobis, scilicet manebo. Id est, si vos in mea fide
neraueritis, ego vicissim vobis adero, imò per spiritum meum ita me insinuabo vestris animis, vt in
ea quoque possitis, que vires humanas multum superant, neque vos abs me vngam patietur
li. Secundam à necessario sumit, & eam per parabolæ repetitionem explicat: *Sicut palmeti non
ferre fructum ex semetipso, nisi manserit in vite: ita nec vos, nisi in me manseritis. Sicut
fructum feratis vestra professione dignum, pater agricola vos ressecabit & abiecit: At qui in me
manseritis fide constanti, fructum nullum ferre poteritis: Ergo necesse est, vt in me maneat*

in vniuersum abiici & salutis comunione excidere velit. Maiorem (vt diximus) parabola re-
pente illustrat. Ad minoris autem confirmationem faciet sententia, quam postea subiiciet: Sine
me nihil potestis facere, de qua in sequenti Sermone dicemus.

Nunc considerandum erit primo, quod discipulos puros dicit propter sermonem suum, sicuti su-
per terram mundos pronuntiauit, cum inter illos & Iudam distingueret. Atqui constat illos multos
vitijs & nauis aspersos fuisse toto illo tempore, quo cum Christo in terris versati sunt. Sperabant e-
nim regnum terrenum, & ad huius seculi dignitates ambitiose aspirabant: Contentionibus & rixis
inter sese scindebantur, quod ea ipsa hora inter cenandum factum fuisse Lucas scribit: Petrus item
ante confidens nimis reliquos superbe contempserat, & Christo temere responsarat. In-
debat praterea omnium illorum animis metus, quo mox erant superandi, vt turpi fuga dispergeren-
tur. At quia inter haec omnia verbum Christi retinuerunt, quod illos ab eo non permisit diuelli, pro-
pter illam puri & mundi censuram. Apparet hoc euidenter in Petri exemplo, qui etsi Christum ab-
negauerat, quia tamen ad gallicantum verborum Christi recordatus est, mox in viam redijt. Eade
est omnium dominum ratio. Nam si nos spectes, immundi sumus, nec quicquam ex nobis ipsis pos-
sumus. At si euangelium audiamus, & ex eo discamus Christum agnoscere, agnitumq; & semel ap-
prehensum fide constanti retineamus, iam propter ipsum puri ac mundi censebimur. Ipse enim nobis
a peccatis iustitia & sanctificatio factus est. Deinde idem ille nos spiritu suo donat, qui & mentes no-
stras illuminat, & gressus nostros in vijs eius dirigit, vt aut nunquam exorbitemus, aut si quid no-
bis humanitas accidit, mox a lapsu possumus reurgere. Ideo Ioannes in sua epistola scribit cap. 3.
Omnis qui natus est ex Deo, peccati non facit, id est, non peccat animo deuoto, neq; ad mortem. Et
hoc probans addit: Quia semel eius in ipso manet. At semen, ex quo in filios Dei renascimur, verbum
eius esse, Petrus Apostolus disertè docet his verbis: Renati non ex semine mortali, sed ex immortali,
per verbum Dei viuimus & manemus in aeternum. Vides ergo non temere à Christo dictum fuisse: Iam
non parietis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Debent autem haec nobis verbi diuini stu-
dium commendare, vt in eo assidue iumus, quod nobis tanti boni causa est. Admonent praterea, ne
de ijs facile desperemus, quos verbum Dei nondum abiicisse constat. Nec enim hoc in illis otiosum
erit, sed quamuis ad tempus lateat, suum tamen aliquando fructum feret.

Candendum autem est in hoc loco, ne in eorum superstitiones incidamus, qui ex verbo Dei exor-
cismos conficiunt, quorum recitationi vim mirificam tribuunt, qua aut morbi à corporibus depelli,
aut anima à peccatorum sordibus liberari possint. Est haec verus admodum superstitio, & quam-
uis tam pleriq; damment in ijs, qui verbis Dei in medendis corporu morbis et spiritu adiuratione
abuntur, eandem tamen non agnoscunt, quado vel sacramentis propter demurmurata verba ali-
quos mandandi vim tribuunt, vel priuate absolutionis virtutem & effectum ex eorum nuda recita-
tione pendere docent. Atqui non hic verbi Dei usus est, vt vel pronuntiatum ore vel auribus perce-
ptum talia conficiat, sed vt fide apprehensum nos Christo inserat, in quo omnis boni participes redda-
mur. Obseruauit hoc in praesenti D. Augustinus, cuius verba recitare libet, vt audiamus, quam alie-
nolum fuerint patres à superstitionibus, quibus hodie & verbi & sacramentoru usus corrumpitur,
quos necensissimarum in ecclesia contentionu sunt materia. Sic enim ille scribit: Quare non ait, mun-
di estis propter baptismu, quo loci estis: sed ait, propter verbum quod locutus sum vobis? nisi quia &
in aqua verbum mundat. Detrahe verbum, & quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad ele-
mentum, & sic sacramentu, etiam ipsum tanquam visibile verbu. Nam & hoc vtiq; dixerat, quan-
do pedes discipulis abluat, Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Vnde
istatenta virtus aqua, vt corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo? NON QVIA DI-
CITVR, sed QVIA CREDITVR: Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud
virtus manens. Hoc est verbum fidei quod predicamus (ait Apostolus) quia si cofessus fueris in ore
tuo, quia Dominus est Iesus, & crederis in corde tuo, quia Deus illum suscitauit a mortuis, saluus
eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Et quae sequuntur.

Obseruabimus praterea in Christi verbis, non sufficere, vt semel audito verbo ipsi inseramur, Perseuerantia
sua perseuerantia opus esse, qua in ipso in fine usq; perseueremus. Docet hoc ipsum alibi euidentius,
cum ait: Qui manu aratro adorat & respicit à tergo, non est idoneus ad regnum Dei. Item, Qui perse-

Ff 2

Quomodo disci-
puli puri dicantur.

Contra exorcis-
mos & eos, qui
uerborum, reci-
tationi vim ali-
quam tribuunt.

Perseuerantia
opus est.

uerauerit in finem, saluus erit. Et rursus, In perseverantia vestra possidete animas vestras. Quod per fidem illi inserimur, ita in eodem manemus per dilectionem, quae ab illo nos diuelli non potest. Et per eandem fides fructus suos profert, ex quibus agnosci potest. Sunt inter hos praecipua, scilicet solius Dei inuocatio in omni tentationum genere, carnis mortificatio & nostri ipsius abrogatio, renouatio totius hominis, vitae innocencia & honestas, dilectio proximi, patientia in aduersis, demum fidei obedientia, quae hominem totum Deo vendicat. His ergo studeant, qui Christo uerè insiti uolunt, & in iisdem constanter perseverent, & ita patris agricolae salutarem salcem experient, qua purgati quotidie maiores in pietate progressus facient.

Quae uerè bona opera sunt.

Admonet nos praeterea hoc loco Christus, quae nam opera sint uerè bona. Ea nimirum, quae fide fiunt, quae sola nos ipsi inserit & spiritus sui capaces facit. Quia enim ex nobis ipsis nihil possumus (ut infra plenius docebit) utique opera bona & Deo grata censeri non debent, quae uerè nobis proueniunt, nisi illa Christi spiritus in nobis operetur. At quia hic Christi & patris spiritus nihil haud dubie operabitur ab ea Dei uoluntate alienum, quae in eius uerbo reuelatur. Vnde ter ergo errant, qui sui animi intentionem operum honorum regulam faciunt, & quae ipsi uolunt, Deo obtrudunt, adeoque salutis meritum in ijs constituunt, quae praeter Dei uerbum in ipsis fecerunt. Damnatur horum intentio passim in sacris literis, ut alibi quoque demonstratum. Nos itaque in unum Christum intenti sumus, huic per fidem ueram inseramur, in eodem constanter maneamus, & ita fructus feremus, qui Deo probari poterunt. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

HOMILIA CXXXVIII.

Ego sum uitis, uos palmites. Qui manet in me, & in quo ego maneo, hic fert fructum multum: nam absque me nihil potestis facere. Nisi quis in me manserit, eiectus est foras tanquam palme, & exaruit, & colligent eos & in ignem conicient, & ardent. Si manseritis in me, & uerba mea in uobis manserint, quicquid uolueritis, petite, & fiet uobis. In hoc glorificatus est pater meus, ut fructum multum afferatis, & fietis mei discipuli.

Dominus & seruator noster, Iesus Christus, postremo hoc sermone, quem iam mortem aduersus habuit, hoc unum agit, ut discipulos ad perseverantiam & constantiam in fide hortaretur, ne uia cruce aut afflictionibus se ab ipso diuelli patientur. Commodè autem orditur à uitis & palmitum parabola, quae docet, necessarium omnino esse, ut in ipso maneamus, eoque quod aliquando nobis fructus eius capaces, neque aliquem fructum ex nobis ipsis ferre possimus. Ceterum quia ea est hominum peruersitas simul atque confidentia, ut haec semel tradidisse non sufficiat, pergit in suo uisum, ut ipsum diligentius exponit, interpositis simul minis atque promissionibus, quibus nos incitat, ut ad uiam ipsius obsequamur.

Repetitur parabola initium.

Primo parabola initium repetit: Ego sum uitis, uos palmites. Repetitionis huius causa est, quod in eo fere omnes offendunt, quod neque quis Christus, neque quae ipsorum sit conditio discipuli credunt. Qui enim hoc faciunt, in amore Christi incredibili inflammantur, quiduis potius pati, quam ab ipso diuelli uolunt. Et itidem dum suam Christo gloriam illibatam seruare student, nullis superfluis locum dant, quibus meritum eius obscuratur, & ab illo hominum mentes diuellantur. In praesentia tunc ex eo quod de semetipso & nobis dicit, praecipuum huius tractationis argumentum colligit, ut frugiferos planè fore, nisi in ipso maneamus, quando ex nobis ipsis nihil possumus. At enim, qui manet in me, et in quo ego maneo, hic fert fructum multum, &c. Habent uerba haec sensum temporalem, quem ita supplere poterimus ex ijs, quae proximè praecesserunt. Quemadmodum palme, quae in uita manet, fructum fert, auulsus non item: Ita qui mihi uerè insiti manent, fructus ferunt, qui in uita & indies proficiunt in melius: at qui sese abs me diuelli sinunt, aut sua sponte deficiunt, de ijs fructus nulla potest reliqua esse. Id uerò probat, quando per actiōdōyitay sine cause redditione subditur.

Abque me nihil potestis facere, eorum scilicet, quae Deo grata sunt, & ad salutem consequendam faciunt. Quod vero dicitur, infinitis exemplis demonstrari potest, inter quae merito primus locus discipulis datur, quibus cum in presenti egit. Manserunt hi in Christo Iesu, quem verba vitae aeternae habere sciebant, quare fructus pulcherrimos vberimosque tulerunt. Quoad ipsos enim, omni virtutum genere floruerunt, adeo ut ipsi quoque hostibus admirationi fuerint. Quoad vero alios homines, non minus etiam alijs salutis fuerunt auctores, qui ipsorum ministerio ad Christum conuersi sunt, & ita qui in ipsis primus succerunt fructus, ad eorum ferè orbem & omnes gentes redundauit. Quod si illis Iudaei opponas, qui in Christo non manserunt, sed ambitionis & auaritiæ spiritu se ab eo diuelli passus est, hinc non sterilem modo, sed tam sibipsum quam alijs noxium & exitialem fuisse comperies. At qui eadem est omnium aliorum hominum ratio. Quorquot enim in Christo perseverant, ij & vitae innocentia conspicui sunt, & proximis quibusque benefaciunt: at qui hoc relicto desciunt, ijdem ad omne bonum inuiles facti, insuper omnibus illis nocent, quibus cum conuersantur. Quid enim aliud faciunt, qui natura ad bonum inepti sunt, & innatis sibi carnis desiderijs ad malum feruntur?

Ceterum proderit diligentius adhuc expendisse Christi sententiam, qua huius dicti sui rationem reddit. Vbi primo obseruabimus, quod non ait: Sine vobis ego nihil possum: sed, Absque me vos nihil potestis facere. Vt enim vitis, etsi palmites refectur, ex semetipsa nouos protrudere potest: Ita Christus, si qui eius nomen aliquandiu professi sunt desiciant, vel iusto Dei iudicio absindantur, potest tamen ipse sibi propria virtute nouos parare discipulos, quos suo spiritu fecundos & ad omne bonum idoneos reddat. Ergo nemini hominum obstructus est Christus, nisi ijs, qui promissiones eius vitæ fide apprehendunt, & ex semine verbi sui regentis officium faciunt: eorum autem minime indiget, qui sola fidei professione turbidi, officium suum secure aut improbe negligunt. Est hoc dignissimum obseruatum. Multos enim olim hæc opinio seduxit, quod Dei regnum sibi necessario alligatum putarent, neque fore aliquos crederent, qui ipsis reiectis Deum colerent. Accusat hoc in Iudæorum principibus & pharisæis Ioannes Bapt. quod inani filiorum Abrahami titulo gloriarentur, & eo prætextu desererent promissiones, quarum condiciones tamen turpiter negligebant. Nec id accusat modo, sed insuper docet ipsos multum falli, eò quod Deus ex lapidibus possit veros filios Abrahami facere. Quod impletum esse constat, quando gentium corda, quæ saxis duriora videri poterant, euangelij et feruoris virtute emollita crediderunt, & Christo locum dederunt, quem Iudæi reiciebant. Et Christus Iudæis repudium denuntians, non ideò regnum Dei ruiturum dicit, sed transferendum esse ait ad gentem, quæ fructum suum faciat in tempore suo. Quod autem in Iudæis factum est, hoc ipsum gentibus applicat Paulus, quas ad Rom. cap. 11. grauitè monet, ne ea Dei gratia efferantur, quæ in Iudæorum defraetorum locum, in sanctam illam radicem insertæ sint. Quia si & ipse steriles inueniantur futurum sit, ut ipsi non parcat Deus, qui ramis naturæ alibus non parcendum esse putauit. Et exempla sunt in multis ecclesijs, quæ olim ab Apostolis constitutæ & in toto orbe terrarum celebratissimæ fuerunt, posteris autem temporibus, cum officij sui non satis memores essent, Turcarum tyrannide oppressæ sunt. Quarum exemplis vicinam emendarentur, qui hodie Christiani nominis professione tam insolenter ad peccandi licentiam abutuntur. Sed meminerint, ipsos absque Christo nihil posse, & breui hoc etiam professionis titulo exuendos esse, posse autem Christum alios vocare & subseruere, qui fructus dignos faciant.

Denique prosteruatur hoc Christi dicto liberum hominis arbitrium & omnis humanarum viri-
um atque nostrorum meritorum fiducia. Fingunt quidem aduersarij nostri, inesse vires aliquas homi-
nis, quibus Dei gratia adiutus aliquid ex semetipso faciat, & ex hoc fonte omnis de operum nostro-
rum meritis doctrina deriuatur. Sed quàm vanum & inane hoc figmentum sit, ex hisce Domini ver-
bis apparet, quibus simpliciter omnem bene operandi facultatē nobis negat, nisi quam ex ipso habe-
mus. Et ut Augustin. aumotauit, non aliquem saltem paruum fructum nos ex nobis ipsis facere posse
ait, sed dicit: Sine me (inquit) nihil potestis facere. Quibus illud Pauli consentit, qui nos ex nobis
ipsum ad cogitandum quidem idoneos esse dicit, sed Deum esse, qui in nobis operetur velle & facere.
Et alibi: Quid habes, quod non accepisti? Sunt hæc tam manifesta, ut omnino constet, eos ipsum Chri-
stum mendacij arguere, qui hominem ex suis viribus aliquid posse dicunt in ijs, quæ ad æternæ salu-
tis negotium spectant. At quia multis hæc noua & suspecta sunt, audiant quæso D. Augustinū, qui

Sine me nihil potestis facere.

Liberum arbitrium & hominis vires steruntur.

in hac Christi verba sic scribit: Qui à semetipso se fructum existimat ferre, in me non est: qui in me non est, in Christo non est; qui in Christo non est, Christianus non est. Agnouerunt hoc enim sancti, quorum fidem scripturae praedicant, ut alibi demonstrauimus. Humiliter ergo ego habere manu Domini, & gratiam eius imploremus, ne dum nostram iustitiam constituere volumus, ad Deum iustitia excidamus, quam ille nobis in filio suo offert. Neque tamen ex eo desperandi occasionem accipiamus, quod nos ex nobis ipsis nihil posse audimus. Nam iidem nos in Christo lesu potenter inuincimus (sicuti de semetipso Paulus loquitur, Philipp. capite 4.) si huic per fidem in filio, agricolae patere nos purgandos atq; excolendos praebemus. Itaq; non minus hic falsi arguuntur, qui nos in hac opera & pietatis studium omne abolere clamant. Qui enim nos sine se quicquam posse negat, idem pro mites fructiferos nos esse vult, & eos ressecandos esse ait, qui fructum nullum ferunt.

De his qui in Christo non manent.

Porro facit ad huius expositionem, quod in Christi verbis sequitur. Diligenter enim de fructu eorum sortem & conditionem, qui in ipso non manent, sed aut sponte ab ipsius fide deficiunt, aut Deo iudicio abscinduntur. Nisi quis (inquit) in me manserit, eiectus est foras tanquam palme, & cetera verba ut rectius intelligantur, ante omnia videndum erit, qui nam in Christo non manere dicantur. Sunt hi non eiusdem ordinis. Primum enim inter hos tenent, qui palam deficiunt à Christo, & iudicium ab eius fide & nomine aliena suscipiunt, quales sunt, qui ad Iudeos aut Turcas transierunt, vel quoscumq; alios, qui Christi & crucis eius nomen ex professo persequuntur. Est hoc Christianitatis defectio generis, & omnium facillime cauetur ab ijs, qui non omnem pietatis sensum exierunt de quibus proximo gradu, qui Christi quidem nomen proficiunt, sed eo non contenti, alia modo insuper illi coniungunt: sua nimirum opera, Diuos, Indulgentias Rom. & quae alia sunt eius generis. Hi enim extra Christum vagando, qui suum honorem se nemini communicare dicit, hinc inde fructum inuicem reddunt, sicuti Paulus ad Galat. 5. cap. eorum exemplo docet, qui legis ceremonias & opera cum Christo coniungebant. Et horum quidem magnus hodie numerus est inter eos, qui non Christiani modo, sed fidei & ecclesiae Christianae columnae haberi volunt. Tertio loco his communiuntur, qui & ipsi nomine Christi gloriantur, eundem verò factis & vita negant, dum ita viuunt, ut factus appareat, ipso neq; caelum neq; inferos credere, sed ex eorum esse numero, qui in corde suo dicunt: Non est Deus, Dominus non videt, & Deus Iacob non intelligit. Est horum quoque maxima multitudo hodie, quando eos plane mores passim videmus, quos nouissimo tempore regnatos Christus dicitur praedixit. Et vnam in corde suo talia modo cogitant, & non etiam discretis verbis multiter ab eorum mentes offenderent. At qui omnes isti in Christo non manent, cum neq; hunc suum redemptorem vnicum esse credant, neq; ipsius praecipis obtemperant.

Conditio eorum, qui in Christo non manent.

Videamus ergo nunc, quid istis Dominus minuetur. Primum, nisi quis in me manserit, eiectus est foras, nimirum extra vineam, id est, ecclesiam, cuius ego quasi vna radix sum, ex quo omnes & singuli fideles vitam spiritum hauriunt. Dicit autem tales iam nunc eiectos, non longo tempore demum eiciendos esse. Quia enim seipsos separant, coram Deo pro eiectis & exclusis habentur, licet aliquandiu adhuc hereant in externa ecclesiae societate. Et haec quidem vera est excommunicationis, cuius ipsi homines sibi auctores sunt, dum ab eo recedunt, qui solus ecclesiae caput & vnicus auctor est. Deinde tales iam exaruisse ait. Ut enim palmiti auulso nullus ex vite succo ministeratur, & proinde necessario arefcit: ita qui à Christo secessionem faciunt, in eos Christi spiritus derivari nequit, & ideo mox in sua carnis desiderijs consumuntur, ut nulla prioris gratiae vestigia in ipsis appareant. Tertio colligent eos, inquit, & in igne conijcient, & ardent. Adit hoc, quia in eis leuiculus videtur à Christo separari & spiritus gratia destitui. Putant enim se eò communi mundo frui posse, & quacumq; de Dei iudicio dicuntur scurriliter eludunt. Dicit ergo fore tempus, quando isti omnes colligantur, nimirum ut ad ipsius Christi tribunal sistantur, & sua impietas perscrutentur. Pertinet enim ad huius partis expositionem, quod Mat. 13. de 22. annis dicit: Sicut 22. annis colliguntur, et igne cōburuntur, sic erit in consummatione seculi huius: Misit filius hominis angelos suos, & colligent e regno illius omnia scandala, & eos qui patrati iniquitate, ac intrent illos in conuincuntur ignis. Vehementer ergo falluntur, qui in sua impietate sibi ipsius delicias faciunt, & vel Deum cum nullum fore, vel se illud subterfugere posse sperant. Discunt enim oculi Domini per conuincunt terram, et innumeris sunt eidem ministri, qui inuitos quoq; et renitentes ad suum tribunal trahunt. De

natur autē illis supplicium ignis. *Ve enim palmis auulsi & aridi nullus alius vsus est, quā ve in ignem coniectus ardeat: ita qui à Christo reiecti in suis desiderijs arefacti & cōsumpti sunt, nulli alij vsui fructui, quā ve in ignem æternum coniecti dignas suā defectionis & impietatis pœnas luant.*

Et hoc accommodari potest, quod apud Ezech. cap. 15. in hanc sententiam scribitur: Quid fiet ex ligno vitis præ omnibus lignis? & ex palme, qui est inter ligna syluæ, id est, qui ex arefactus non magis fructu fert quā que in syluis habentur arbores? Num accipitur ex eo lignum, ex quo fiat opus quicquid? Num capiuntur ex eo clauis, ex quo vas qualecūq; suspendant? Ecce traditur igni in deuoranda, duas extremitates eius ignis absumpsit, mediū eius adustū est: nū proderit ad opus? Eò tamen deterior est impiorū quā palmitū eiusmodi seu sarmentorū cōditio. Hæc enim breui tēpore in saulibus & cineres rediguntur: illorū uero ignis æternus est, et corpora quoq; olim in resurrectione immortalia fiēt, ut in æternis & nunquā finiendis supplicijs durare possint. Docent hoc passim sacre literæ, eaq; testimonijs opus est in re manifesta & uersusq; testamenti auctoritate confirmata. Vtinā uero horum meminissent hypocritæ simul & Epicuræ, quibus familiare nimis est cum Deo ludere, & fidem uel confessionibus ambiguis dissimulare, uel etiam abnegare, si quod periculum grauius imminet. Sed dicant illi quod uolent, nunquā tamē Christi iudiciū subterfugient, quod modo audiuimus.

Quia uero propria infirmitatis & inopie sensu discipuli tentari & animū despondere poterāt, ad promissiones redit Christus, & quid ijs sperare debeant docet, qui in ipso constantes manserint. Si manseritis in me (ait) & uerba mea in uobis manserint, &c. Exponit inuicē quid sit in ipso manere, quando addit, Et uerba mea in uobis manserint. Manent ergo in Christo, qui uerbum eius, id est, euangelium audiunt, auditō credunt & toti ab eo dependent. Quod probè obseruandum est propter eos, qui in Christo manere se putant, licet relicto illius uerbo post hominum traditiones ambulent. Hic enim Christum extra se querunt, & proinde illum inuenire nunquā poterunt, nisi in uerbo suo loquentem audiant. Quid uero in se manentibus pollicetur? Primum, Quicquid uolueritis petite, & fiet uobis. Est hæc promissio, qua nulla liberalior excogitari poterat. Nam quicquid uolueritis dicentes, nihil prorsus excludit eorum, quæ à Deo peti possunt. Ratio promissionis huius in ipso Christo habetur. Quia enim hic dilectus ille est Dei filius, in quo pater placatus est, non potest ille eorum preces contemere, quos ipsi uerè inuitos esse uiderit. Ne tamen uota nostra in licentiā erumpant, & simul de Christi fide dubitemus, si nō omnia dei Deus, quæ carnis affectu petimus, uerū promissionis scilicet sensum ex præcedentibus Christi uerbis petere oportet. Quia enim de illis loquitur, qui in ipso manent & toti à uerbo suo dependent, satis euidenter apparet, promissionem hanc ad eas modò preces restringi debere, quæ nihil à uoluntate Dei alienum continent. Qui enim Christi uerbis & præceptis insistant, hi uota quoq; sua illius uoluntati subijcere consueuerunt. Non ergo Christi fidem in dubium uocare, aut de Dei rigore conqueri debent, qui preces fundunt sine Christo, & ea ferè petunt, quæ nec Deus dare debet, neq; ipsis salutaria essent, si darentur. Interim docet hic locus, solos Christianos uerè beatos & felices esse. Sols enim illis hæc promissio data est, qua omnia ea continentur, quæ ipsi & in huius uite cursu necessaria sunt, & ad æternam consequendam seruiunt. At quia de huius generis promissionibus alibi quoq; dictum est, hæc pauca modò sufficiant.

Secundo ait: In hoc glorificatus est pater meus, ut multum fructum afferatis. Est hæc partim uerborum promissionis confirmatio, partim noua promissio, quæ spem omnis boni à patre consequendi fructibus glorificatur. Quia enim qui in Christo manent, fructum multum afferunt, fructus autem ille ad Dei glorificationem fertur, certò sequitur, tales à Deo exaudiri in precibus suis, & nihil non boni ab illo sperare debere. Est enim hic finis præcipuus, ad quem homo creatus est, ut in illo glorificetur Deus, & eiusdem promissio uerax est: Honorantes me honorabo. Et simul de uero Dei cultu hic locus nos admonet, qui in eo consistit, ut Christo insui fructus feramus, quibus ille glorificetur. Sic enim alibi quoq; legitur: Luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant uestra opera bona, & glorificent patrem uestrum, qui in celis est. At quæ nam illa opera siue fructus boni sint, alibi diximus: uera nimirum Dei cognitio, inuocatio eius ex fide per Christum, dilectio Dei & proximi, uita innocentiā, patientia in cruce & afflictionib; & si quæ alia in euāgelio nobis præscribuntur. Procul ergo faceant, qui circa uiles superstitiones occupantur, & ijs Deum colere studet, quæ is nupsit præcepit. Obseruamus autē, quod ad Dei patris gloriā omnia refert Christus, quam alibi etiā abs se uicē queri di-

De ijs, qui in Christo manēt.

cit. Debet hæc nobis omnium actionum scopus esse, ne dum Dei cultores haberi volumus, nos ipsi
lamus & priuatam queramus gloriam, quod in phariseis Christus grauisimè reprehendit.

Veri discipuli
Christi.

Tertiò addit Dominus: Et fietis mei discipuli, id est, ex his constabit, vos reuera meos discipulos esse. Nec enim ista Christi discipulos faciunt, sed vt huic insiti & ipsius discipuli simus necessè est. Siquidem hæc facere volumus. Fieri ergo discipuli Christi dicuntur, qui se tales esse bono opere & vera pietatis fructibus declarant: quemadmodum arbor bona fieri dicitur propter fructus, quoniam nisi iam ante bona sit, fructus bonos facere non potest. Hinc verò colligitur, germanos Christi discipulos non esse, quos quos in illo non manent, neque fructus ferunt, quo Deus glorificetur. Contra enim hæc quoque promissio omnia quæ ad veram hominis felicitatè faciunt. Qui enim Christi Iesu discipuli sunt, ij illius merito à peccatis liberantur, & Deo patri reconciliati æternam cum illo celestia regna hereditatem adeunt. Vult enim Christus discipulos suos secum esse, vt supra vidimus. Exsecratur ista, vt in illo maneamus, & contemptis huius mundi minis simul atque pollicitationibus, veritatem retineamus, & ita verè in nobis glorificabitur pater per filium suum, in quo nobis etiam vita æterna frui dabitur. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

HOMILIA CXXXIX.

Sicut dilexit me pater, ita & ego dilexi uos: manete in dilectione illa mea. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea: sicut & ego patris mei præcepta seruauit, & maneo in eius dilectione. Hæc locutus sum uobis, ut gaudium illud meum in uobis maneat, & gaudium uestrum impleatur. Hoc est præceptum meum, ut alij alios diligatis, sicut dilexi uos. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quum quis animam suam ponit pro amicis suis.

ET si Dei filius, ex æterno patris decreto homo factus, fideliter omnia ea præstiterit, quæ ab æterni generis redemptionem faciunt: nulla tamè inde ad nos redit uisitas, nisi ipsum sicut uos amplectamur, & in eodem constanter perseueremus. De hoc igitur scriptura passim concionatur: ipse Dominus non semel huius discipulos admonuit. Quia tamè in his natura sequebatur sumus, & super multa quotidie incidunt, quæ nos ab incepto reuocare solent, in ultimo isto sermone diligenter de hac re tractationem instituit. Et in eodem quidem sub uitis parabola eius communionis, uobis cum ipso intercedit, rationem ita depinxit, vt simul docuerit, salutem nobis constare non posse, nisi in ipso perseueremus, qui solus nos fecundare & ad bonum idoneos reddere possit. Parabola autem huic nunc hortationem subiecit nouis argumentis confirmatam, & qua simul exponit, quid eos ferre conueniat, qui in ipso manere & fructus Deo acceptos ferre uolunt. Seruit ergo locus hic uobis ad excitandum eos, qui uel negligentiores sunt in salutis negotio, uel inani titulo seu professione sese semetipsum fallunt, dum illa sufficere arbitrantur, neglectis interim ijs, quibus fide nos restari oportet.

Hortatur, ut in
sua gratia perse-
stem.

Principiò summam totius loci paucis comprehensam præmittit, sic dicens: Sicut dilexit me pater, ita & ego dilexi uos: manete in dilectione illa mea. Dilectionem ueram suam uocat sanctorum gratiam, qua nos complectitur. Itaque status siue propositio huius adhortationis est: Manete in illa dilectione. Id est, curate etiam atque etiam, ne uestra culpa excidatis ab ea gratia, in quam a me estis suscepti. Et obseruare hic debemus diligenter, quod nos in dilectione sua manere uolens, ipse autem curare ut illa maneat. Nam quoad Christum, ipse suos semper diligit, imò hostium quoque salutem querit, quod illius lachrymæ & gemitus testantur, quibus Iudæica gens reprobata & Hierosolyma sanguinaria excidium persecutus est. Itaque instat uera & uina uita uel uelam fructificantem spiritus sui assidue in nos transfundere satagit. Periculum autem omnes ex nobis oritur, qui uel carnis improba desideria, uel occultas satanae suggestiones, aut etiam mundi exemplum secuti, ab illo deficiamus, & turpiter refugimus ab eo, qui (ut apud Isaiam propheta loquitur) rotæ die manus suas expandit, & omnes ad se uocat, qui se oneratos esse & laborare sentiunt. Minime ergo illi imputari debet nostre damnationis causa, quasi aut

olumus, nos pro
reprehendat.
eter a meo discip
vultu simus necesse
esse bono operam
propter fractas, qu
anos Christi disci
ur. Continet autem
bristi Iesu discipu
in illo caelestis reg
dimus. Excitant
tionibus, verba
is etiam vna aut
men.

dilectione
ne mea: si
dilectione,
maneat. Et
ut alij alios
mo habet,

estiterit, quae al
nisi ipsum fide
in concionantur
gniores sumus, et
sermone diligenti
munionis, quon
constare nos posse
Parabola autem
ponit, quid eos fa
ro locus hic modica
seu professores filii
nos testari oportet.
Sicut dilecti meo
a vocat fauorem
est. Manet autem
gratia, in quam ad
a manere iubet, et
imò hostium quo
e genus: repandit
vina vni vni
autem omne ex
aut etiam man
ud istam prophe
aer atque esse et lab
asi aut misericord
m

laxem nobis inuideat, aut nobis seruandis non possit sufficere. Ex illo enim salus est, cuius largissimū
fructu in illo nobis pater apperuit, perditio autē (vt idem per Hoseam loquitur) ex nobis est, qui vel
iniquam ad eum accedimus, vel etiam ab eodem impiē resiliimus. Recte ergo, vt nos penes ipsum &
in eius dilectione maneamus admonet. Vnde tamen nemo colligere debet, nostrae virtutis hoc opus
esse, & proinde nostris meritis salutem acceptā ferri debere. Quia enim (vt supra dictū est) ex nobis
ipsi nihil possumus, diuina ope & virtute nos adduci simul & retineri oportet, quam precibus assi
datis implorare, & simul spiritus auxilio mentes ad recipiendam gratiam Dei preparare conuenit.
Adjicit autem causam & rationem, qua nos excitat & vrget ad haec praestanda: Sicut dilexit
nos pater, ita & ego dilexi vos. Loquitur autē in Mediatoris persona, qui nos patri reconciliauit & di
lectos filios fecit ex iis, qui aeternum damnari merebantur. Argumentum igitur ducit ab honesto ad
hunc modum: Aequū & iustum est, vt qui se diligi sentiunt, vicissim sui amantes redament. At ego
vniuersis diligere, perinde vt me vnigenitum suum filium pater diligit: adeoq; is sum, per quem
Deus suum amorem in omnes homines transfundit. Nisi ergo hominum ingratisimi & inquisitissimi
haberi velitis, curandum erit, ne à dilectione illa mea excidatis. Continet autē verba haec grauem
admonitionem, nimirum Dei amore indignos esse eos, qui à Christo deficiunt. Cur enim eos ille amec
poris, qui gratiae suae pignus in filio dilecto ipsis exhibitū fastidiunt? At nisi ille nos suo amore con
suetatur, fatana insidij expostiti sumus, adeoq; toti perimus. In quorum meditatione frequentiores
esse conueniebat eos, quibus Iesus uocatus, videtur esse, si ab euangelij doctrina & fide in Christum
deficiant, quam diu professi sunt.

Interim multum facit hic locus ad salutis nostrae certitudinē, & dulcissimā nobis propinat conso
lationem, qua nosmetipsos in omni tentatione confirmemus. Scimus enim ex scripturis, quā tenerri
mē Deus pater filium suum vnigenitum diligat. De hoc certē olim per prophetas, deinde verò semel
& iterum caelestis testatus est, quod filius ille dilectus sit, in quo ipse sit placatus. Deinde est illum in
terris hūc hominē induere, & periculis maximis exerceri voluerit, eidem tamen custodes adhibuit
angelos, qui illum suo ministerio subleuarunt & defenderunt, ne quid mali pateretur ante horā sibi
praesentiam. Ab hoc, quod maximi fauoris signum est, nihil illum celauit, quod ipse supra 5. capite his
verbis testatus est: Pater diligit filium, & omnia demonstrat ei quae ipse facit, & maiora his demon
strabit ei opera, vt vos miremini. Praeterea honorem illius aduersus iniqua hostium iudicia miracu
la insinuat, & tandem in morte signis quoq; horrendis asseruit. Et ne quod summi amoris indicium de
esset, omnem quoq; illi potestatem dedit in caelo & in terra, atq; ab ipso assumptā carnem in caelestis
gloria & maiestatis consortium subuexit. Haec (inquam) argumenta sunt, ex quibus constat, Iesum
Christum dilectissimū illum esse Dei filium, in quem pater omnes sui amoris thesauros liberalissimē
effuderit. At quia simili amore hic nos complexus est, & se totum nobis impendit, eadem ipsi quoque
operare possumus: & luculentae extant eiusdem dilectionis testimonia, qua nos propter filium pater pro
sequitur. Ipse enim supra cap. 3. dixit: Sic Deus dilexit mundū, vt filium eius vnigenitū dederit, &c.
Et licet in terris hūc multa pericula nos vndiq; circumstent, seruat tamen nos atq; tuetur, adeo vt
pater etiā capitis nostri in numero habeat. Sed & nobis destinauit angelos, qui nobis adsint, & qua
si castros circa nos fixis omnē vim hostilem procul à nobis repellant: cuius rei exempla innumera tam
in veteri quā in nouo testamento proponuntur. Deinde nobis quoq; per filium iam olim manifesta
uit nobis salutis & redemptionis consiliū, et quaecūq; regni sui arcana nobis cognita necessaria sunt:
quo argumento dominus paulo post probabit, se discipulos non seruorum, sed amicorum loco habere.
Similiter memoriam quoq; suorum tuetur & asserit, vt in prophetis & apost. videre licet, qui cum
olim pro scditiosis & sceleratissimis haberentur, hodie in toto ferè orbe terrarū celebrantur, etiam a
pud eos, qui ipsorum doctrinā & fidē odisse ac persequi consueuerūt. Et sunt haec externa & temporaria
dum erga nos amoris argumenta: quibus olim colophon accedet, quādo Christus in regni sui & aeter
nae beatitudinis consortiū nos recipiet. Eius enim promissio est: Volo vt vbi ego sum, illic etiā sit mi
nister meus. Haec igitur meditemur assidue in tentationib; & mox omnē de amore & gratia Dei du
bitatione excutient, & simul nos excitabunt ad redamandū eum, qui nos tanto amore dignatus est.
Ceterum quia inter Christiani nominis professores nemo non videri vult, qui & à Christo dili
gatur, & hunc vicissim diligat, pergit in praesenti Dñs, & ostendit, aliud quiddā praeter externam

Confirmat ad
hortationem.

Vt pater filium,
hic uero nos dis
ligat.

Quomodo in
Christi dilectio
ne manere
possumus.

& inanem fidei professionem requiri, si in eius dilectione manere velimus. At enim: Si praecepta me servaueritis, manebitis in dilectione mea. Quae sententia cum ea convenit, quam proximo cap. addimus: Si diligitis me, praecepta mea servate. Rursum verò suum exemplum producit, ut imitator legislator videri queat: Sicut & ego patris mei praecepta servo, & maneo in eius dilectione. Quod diceret. Nō iniquū & graue alicui videri debet quod exigo. Quod enim ego patris amore firmo & perpetuo fruor, ex eo est, quod illius praeceptis obtempero, legem eius in omnibus sequor, & mortem quae subire paratus sum, ut aeterno eius de hominum redemptione decreto satisfaciam. Multa magis ergo vobis haec obedientia necessaria erit, ut simili studio mea praecepta seruetis, qui ut vestra luti consulam haec tam dura & acerba ferre non detrecto. Facit autē ad exempli Christi declarationem, quod Paulus scribit ad Philip. Is cum esset in forma Dei, non rapinam arbitratus est se esse equalis Deo, sed semetipsum exinanivit forma serui sumpta, in similitudine hominū confuscatus, figura repletus ut homo, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem tamen crucis: ideo & Deus illum in summam extulit sublimitatem, ac donavit illi nomen, quod est super omne nomen, &c. Ceterum nunc quod praecipuum huius loci caput est consideremus, eos nimirum quos in Christi dilectione manere, qui praecepta illius servant. Ergo fides in Christum non est eadem sententia (ut quidā calumniantur) neque etiam haec stabilitur per gratiam in Christo exhibitam praedicationem, sed eueritur potius aut coercetur. Nam ut saepe diximus, eadem hic est ratio, quae inter patrem & filios. Ut ergo bonae indolis filij patris bonitate & clemētia non deteriores fiunt, sed eō reuerentia illum observant, quō benigniorem erga se vident: Ita germani Dei filij gratiae & meriti Christi praedicatione excitantur, ut illū ardentius ament, & illius praeceptis studiosius obtemperent. Quod ad rem plerique abutuntur ad peccandi licentiam, id eorū improbitati & immiti corruptioni, non ad illius misericordiam tribui debet: & idē olim Deo graues concepta suae gratiae penas exolverent. In summa, firmiter hoc nobis tenendū est, nullos in Christi gratia manere, nisi qui illū vocantē sequantur, & praeceptis ipsius obtemperant. Neque, ij modo damnantur hoc loco, qui vitiosis affectibus indolendo in aperta flagitia ruunt, verumetiam qui suis intentionibus aut aliorum iussu inducti, hominum traditiones audiunt, & circa cultus superstitiosos occupantur. Ut enim Christus non alterius iussu, sed solius patris praecepta seruauit: ita nos in nullius mortaliū verba iurare, sed ab illius voluntate pendere, & praeceptorū eius vestigijs instillere conuenit. Nam quocumq; iussu ornatum hominum traditiones & quae ex his instituantur superstitiones, reuera tamē cultus sunt meritorum, & perpetuō rata manebit Christi sententia: Frustra me colunt docentes doctrinas hominum.

Praecepta Christi quae sunt.

Vbi verò Christi praecepta inueniantur, & quae nam illa sint, supra cap. 14. diximus. Praecipuum est fidei mandatum, quo iubet, ut omnem salutis fiduciam in ipsum unum collocemus, & eadem agnoscamus, qualem nobis apostoli illum praedicauerunt, quorum doctrina quoad hoc caput apostolici articuli continetur. Hic verò addendum est, eodem praecipuo confessionem quoque requiri: quia nō vult eiusmodi discipulos Christus, quos sui aut doctrinae suae pudeat, & (ut Paulus ait) corde quidem creditur ad iustitiam, ore autē fit confessio ad salutem. Quaecumq; verò alia sint Christi praecepta, ea omnia sub eius exemplo cōprehendi possunt, quod in illo absolutissimi nobis praecipuum posuit. Apparet in eo obedientia summa, quā morte etiā restatus est. Innocentia ne hostes quidem calumnijs obscurare aut in suspitione adducere potuerūt. Iustitia in illo nemo mortaliū iniquitatem rauerit. Charitatem ita coluit, ut sanguinē pro nobis fundere, & pro inimicis suis intercedere dignatus sit. Adde his patientiam in cruce, quae nec opprobrijs & impudētī hostiū dicacitate, neq; doloris atrocitate acerbitate superari potuit, quō minus Deū suū diceret & inuocaret, a quo derelictus videbatur. Haec si praestemus o fratres, tūc & eius praecepta seruabimus, & in dilectione ipsius permanebimus. Non tamē terreat nos exēpli in illo propositi perfectio & nostrae infirmitatis sensus, quia si ut ad illud peruenire nunquā possumus, siquidē merito suo ita nos patri cōciliauit, ut omnia praestitisse conuemur, si in eius fide manserimus, & à Deo cōcessis donis studiosē fuerimus usque. Quod enim nobis illius hoc suae iustitiae & obedientiae merito ille sarcit, ut propter ipsum iusti & sancti reputemur, quia ipsa peccatores sumus & aeternū damnari merebamur. Simul autē docet nos locus iste iudicium saeculi nostri statu miserimo, cuius causas multi mirantur, multi verò eadem euangelio ascribunt. At si hominum mores ad hoc Christi dictum examines, paucissimi inuenientur, qui eius praecepta ser-

... et ita in illius dilectione maneat. Quam multi verò passim occurrunt, qui eo non cõentent, verum eius oderunt quoque, & eos hostiliter persequuntur, quos illius semitis insistere vident. Quid ergo mirum, si iratus contra nos sicut fulmen stringat Deus, qui gratia suæ Mediatoris non recipimus?

Parò ut cunctantes magis irascatur, finem & fructum huius suæ doctrinæ, adeoq; totius negotij, de quo hic agit, subiicit dicens: Hæc locutus sum vobis, ut gaudium illud meum in vobis maneat, & gaudium vestrum impleatur. Gaudium suum vocat, partim quo ille de nobis gaudet, partim cuius ille nobis auctor est: & idem mox nostrum dicit, quia eo nos in ipso fruimur. Quia enim nostræ salutis ergo in mundum venit, nihil illi incundius accidere potest, quam si nos saluos videat. Apparet hoc ex dolore, quem ob hostium impiorum interitum concipit, ut initio diximus. Imò alibi hunc cibum & laetitias suas esse ait, ut voluntatem patris sui faciat, cuius hic finis & scopus est, ut omnis generis & loci homines in veritatis cognitionem veniant & saluentur. Ideo passim ad se inuitat & ad se venientibus plenam salutem pollicetur. Seruit hoc primum consolationi nostræ in tentationibus. Quia enim nostræ salutis gaudet Dei filius, eam minime negliget. Et cum idem omnem potestatem accepit in celo & in terra, facile eam tueri poterit. Nitamur modò illi & nihil erit, quod nos ab eius dilectione separare possit. Deinde officij quoq; hoc eius dictum admonet, ne vel ignavi salutem nostram negligamus, sed illam (ut Paulus monet) cum timore & tremore operemur; vel alijs scandali auctoritate quos saluos faciat, quos saluos faciat. Ipsum enim Dei filium contristant, & sui quasi cibum esse cupiunt, quicquid contemptis illius præceptis ab eius dilectione excidunt, aut alios ab ea abducunt. Semper ergo sonet in auribus nostris hæc eius sententia, qua hunc sibi suorum studiorum finem proposuit esse docet, ut & ipse ex nostra salute gaudium concipiat, & nos vicissim in illo vere & sincerè gaudeamus. Est autem obseruatum dignum, quòd se hæc ideo locutum esse ait. Ita enim docet, in ipsius verbo & doctrina querendam esse certam salutis fiduciam, quæ sola animos nostros recreare & vero gaudio implere potest. Quæcumq; enim extra hanc in mundo hoc magni sunt, fallacia & incerta sunt, & proinde quod ex illis habetur gaudium, diu durare non potest. Quod mox intelligente, qui que opam & honorum huius seculi sit conditio, & quid carnis voluptates ex sese pariant, paulatim diligenter considerauerint. In solo Christo veri & perpetui gaudij materia habetur, quæ in medijs afflictionibus durat, & ne morte quidem interturbari potest. Est ea pax, quæ nobis per illum cum Deo facta est, & quæ ideo omnem huius mundi intellectum superare dicitur. Incipit autem ex hac eorum gaudium in hoc seculo, & olim in cælis perficietur, ubi externis quoq; & temporarijs molestiis omnino liberabimur. De hoc Apostolus loquitur, quando nos semper gaudere iubet, & quidem in Domino. Debebant ista considerare, qui non nisi vanis & corruptibilibus rebus gaudent, de quibus modo diximus; aut etiam sceleribus & nequitia sua, quales bodie nimis multos est inuenire. Sed reuera impletur in illis quod Solomon dixit: Etiam in risu dolet cor, & nouissimum gaudij est mæritum. Et quod de nouissimorum temporum hominibus scribit Apostolus: Cum dixerint pax pax, reperiunt illa superuenire interitum, &c. Proverb. 14. 1. Thess. 5.

Quia verò præceptorum suorum obseruationem nobis commendauit Dominus, reperit eiuò hoc loco quod inter illa præcepta habetur. Hoc est (inquit) præceptum meum, ut alij alios diligatis, sicut dilexi vos. Vbi non excludit Dei dilectionem, quam alibi primo loco præcipit, & huius præcepti omnium maximè esse testatur. Sed proximi dilectionem hæc præcipit, quia in hac maximè elucet, quomodo ergo ipsum Deum, qui illi nobis tam diligenter commendat, simus affecti. Quò Ioan. respexit, quando dicebat: Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere? Deinde proximi dilectio vniuersa vitæ huius officia cõprehendit. Nã qui diligit alterum (ut Paul. ait) legem expleuit. Siquid illa. Non mæchaberis, non occides, non furaberis, non dices falsum testimoniũ, non concupisces, & si quod aliud præceptũ, in hoc dicto summam cõprehenditur, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximo malũ non operatur. Cõsummatio itaq; legis est dilectio. Cõuenit præcepta hæc præceptũ quã optime cum præcedentibus. Dixit enim se hoc vult spectare, ut & ipse de nobis, & nos de illa gaudente possimus. At qui sic affecti sunt, ijs suos inter se cõcordes viuere voluit, quod sine dilectione fieri nõ potest. Nos verò hic primò obseruabimus, quòd passim fraternã & mutuã dilectionem præcipit. Quod enim hic mādatur, hoc ipsi ca. 13. quoq; mādatur, et vbiq; ab illo inculcatur. Cõstat ergo illa non alia exigere, quã q̃ nostræ felicitati seruiunt, quãdo ex mutuã dilectiõne fructus vtrius ad nos redit.

Finis & fructus doctrinæ Christi.

Christi præceptum de mutuã dilectione.

Differunt in hoc etiam eius præcepta ab humanis traditionibus, quibus ea fere præcipiuntur, neque nobis ipsis neque alijs hominibus profunt, qualia sunt quæ de ieiunijs, cilicij, ferijs, immo cultu & similibus habentur. Simul autem arguitur infelix hominum peruersitas, qui hæc potius accipiunt, quam quæ Dei filius nostri commodi & salutis ergo nobis præcipit: & charitatis frater negligendo sibi ipsi labores, curas & omnis generis pericula accersunt. Deinde quibus hoc dicitur officium debeamus, videndum erit. Loquitur autem de suis discipulis Dominus. Ergo diligite debent omnes, quos ille pro suis agnoscit, & quos nostra ope indigere videmus, sicuti apud Lucam præcipitur Samaritani parabola docet. Imò quia paulò post suum exemplum nobis proponit, hostes quoque, curari debent: quando hoc illi fecisse constat. Vbi tamen nemo putet eum respectum tolli, quem nobis natura lex commendat. Et si enim omnes diligere debent, plus tamen cognatis & fratribus, aut etiam dei domesticis (ut Paulus loquitur) debemus, quam ijs, qui nullo propiori vinculo nobis obstringuntur. Eorum autem errorem Christus confutat, qui in hominibus sollicitè quarunt causas, cur illi officia dilectionis negent, cum nos Christus in se respicere iubeat. Nulla ergo nobis causa fati videatur, propter quam eum negligamus, quem nobis Dei filius commendauit. Postremo eum dilectio hæc extendi debeat, docet. Quod enim de seipso dixerat exponens addit. Maiorem hæc dilectionem nemo habet, quam quis animam suam ponit pro amicis suis. Fecit hoc ipse, imò pro hostibus & ira filijs vitam deposuit. Idem ergo à nobis quoque, exigitur, teste hoc nostro apostolo, qui sic ait. Per hoc cognouimus charitatem, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro tribus animas ponere. Quod qua ratione fieri debeat, alibi docuimus: nimirum quatenus hoc non ratio & proximi salus exigit. Debent hoc suæ fidei commisso populo principes, & exempla habere imitentur in Moise, Dauide & multis alijs, quorum fidem & pietatem in pariam historia præcant. Idè subditi suis principibus vicissim debent. Eadè est ratio inter parentes & liberos, censores cõcives item omnes, si quãdo aut hostes exteri incurSIONES faciunt, aut publici morbi sue læs periclitantur. Quod probè obseruari debet hodie, quando Dei manum peste nos castigant sentimus. Quis qui in fuga salutis spem ponunt, & ij non modo conciuēs, verumeriam cognatos, vicinos, fratres ferunt, quibus omne charitatis officium debebant præstare. Excusant se autè contagionis periculum & eos Deum tentare clamant, qui se huic obijciunt. At pestem contagionem propagari, esse vniuersique putent, scripturis tamen probari non potest. Argumentantur quidem illi ex partibus exemplis, & inde vniuersalem sententiã eliciunt: at nos eadem ratione aduersus ipsos possumus, & contagionem negare, quando plures non infici constat, qui ex peste laborantibus cõuersantur, inferiunt. Scriptura certè pestem sagittas Dei vocat, quæ procul dubio non temerè ferunt, sed nomen Dei, quæ neq; ipsa sine ratione fertur: verbũ item in tenebris ambulans, eò quod videri non potest, & proinde etiã non euitari. Sed vt contagionem illis concedamus, nunquam tamen negari poterit, contagiosos quoque, morbos sub diuina prouidentia manu esse, & per illã dispensari. Multi probabunt Deum ab illis tentari, qui peste infectos inuisunt. Deũ enim tentant, qui absq; certis mandato periculis manifestis sese obijciunt, & ira de illius voluntate & potentia experimentum mere volunt non necessarium. Id verò hinc fieri negamus. Exat enim Dei præceptum, qui negat inuisere & consolari iubet. Exat promissio, quod malum hoc ad eos non peruenitur si, qui in diuo altissimi occultantur, et si à dexteris eorũ & sinistris multa millia cadant. Psal. 91. Et Christus in suas rationes ascribit, quæ illis conferuntur officia. Mat. 23. Non ergo Deum tentant, qui adsunt: sed officii faciunt. Quod si illos tunc peste corripit contingat, habent quod bene sperent & gaudeant. Moriantur enim in Dei vocatione, & satius multò est inter pietatis officia periclitari, quam interea priuatis commodis, aut etiam libidini atq; luxui indulgere. Sciebat Paulus, sibi Hierosolymis carceres & vincula parata esse, nihilominus tamen eò contendebat, cum spiritus suggereretur. Nos quid de nobis futurum sit nescimus. Cur ergo propter incertum periculum Dei mandatum certum transgredimur? Et si animum quoque debemus proximo, quid obsecro nobis relinquitur, quod illi iure possumus negare? Aut quàm gr̃ aut scelus est, indigentibus ea negare, quæ sunt animæ, imò etiam fortunarum iactura dari poterant? Considerent ergo hæc omnis loci homines, & actus charitatis studio incensi præcepta Christi seruent, vt in illius dilectione maneant, & meritis eius acquisitam salutem obrineant. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

Psal. 6. et 91.

2. Sam. 24.

Vos amici mei estis, si feceritis quaecunque ego uobis præcipio. Non amplius uos dicam seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius; uos autem dixi amicos, quia omnia quæ uolui à patre meo, nota feci uobis. Non uos me elegistis, sed ego elegi uos, & constitui uos, ut abeuntes fructum afferatis, & fructus uester maneat; ut quicquid petieritis à patre in nomine meo, det uobis.

Quoniam Dei filius ideo in mundum uenit & homo factus est, ut Mediatoris partes obiret & humanum genus patri reconciliaret, hunc etiam suæ doctrine finem atq; scopum constituit, ut ueram nobis rationem tradat, qua Deo uniri & in eius communiōne permanere possimus. Et hoc etiam refertur debet omnibus huius Capituli doctrina, qua hoc unum exigit, ut in ea dilectione & gratia maneamus, in quam ipse nos suscipere dignatus est. Id autem nos facturos ostendit, si præcepta sua seruemus, quorum summa in proximi dilectione continetur: cuius regulam & exemplum in semetipso proponit. At quia omnis generis remoras obicit satan, quibus nos à uia salutis absterreat, præter etiam rationes nobis adhibet Christus, quibus in sancto instituto confirmemur. Et in presenti quidem discipulos suæ conditionis admonet, ut huius probè memores non deficiant ab eo, qui ipsos in humanam dignitatem euexerit, & cuius fidē atq; bonitatem hucusq; infinitis argumentis sint expro-

Vos amici mei estis (inquit) si feceritis quaecunque ego uobis præcipio. Coherent ista cum præcedentibus. Dixerat enim se animam suam positurum esse pro amicis. Ne ergo quærent, qui nam hi sint, addit: Vos amici illi mei estis, &c. Et ad statum sermonis huius ista accommodans hortatur, ut diligenti præceptorum suorum obseruatione amicitiam ipsius seruare studeant. Neq; sic accipi de hoc uerba, quasi nostrorum operum meritis amici Christi efficiamur (quid enim de illo mereamur, qui nostris officijs haudquaquã opus habet, & sine quo nos nihil boni et recti facere possumus?) sed duci potius, qua lege aut conditione nos in amicorum numerum recipiat, & quod nostrum sit in ea dignitate conseruanda officium: Nimirum, ut ipsius uoluntati nos accomodemus, quam suis præceptis declarat. Nam quod gentium quoque sapientes obseruauerunt, uetus est lex illa iuste ueracis amicitiae, ut idem amici semper uelint; neque est ullum certius amicitiae uinculum, quam consensus & societas consiliorum & uoluntatum. Huius ergo Christus suos quoque admonere uoluit, non inane nostrum meriti fiduciam stabilire. Ideo, uos mei amici estis ait, non Eritis aut Fietis. Iam tunc enim amici eius erant, & tales ex gratia eius iam pridem facti fuerant. Debet autem hinc diligenter obseruari bonitas & modestia Domini nostri Iesu Christi; qui cum æternus sit Dei filius & Rex regnum potentissimus, amicos tamen sibi eligere dignatur ex miseris mortalibus, qui nihil ipsi conferre possunt. Arguitur hoc exemplo immanis hominum arrogantia, qui si quos diuinitijs, potentia, stentatam splendore aut alijs rebus temporarijs excellunt, illos uix seruorum loco habent, et interdum canes aut equos aut accipitres illis præferunt, qui eiusdem cum ipsis naturæ consortes sunt, & quorum opera atq; seruitio non possunt carere. Sunt hi ab ingenio Christi alienissimi, & semetipsos dignitate ipsorum, quam in presenti suis pollicetur. Imprimis uero huius loci usum considerare oportet, qui duplex est. Primum, ne de gratia & benignitate Dei dubitemus; quando nos apud filium, qui patri coæternus & consubstantialis est, amicorum loco haberi audimus. Et sanè unum hoc dictum scolasticorum doctrinam ualidissime confutat, qui hominem de Dei gratia certum fieri posse negant, & ita totam salutis rationem in dubium uocant. Contradiciunt illi Deo patri, qui cælitus clamant, se in filio nobis placatum esse. Filium quoque ipsum mendacij arguunt, qui nos amicos suos uocare dignatur. Procul ergo faceiant à pijs, qui ut fidei doctrina delectantur, ita omne illud ex animo desistant, quod desperationis causam præbere potest. Alter usus est, ut grati simus Christo, & eius amicitiam sanctè colamus, qui in tantam nos exulit dignitatem, qua nulla homini maior obtingere potest, & quæ ut Cyrillus ait) ipsos naturæ humana terminos excedit. Quia enim peccatores & filij uera nascimur, plus quam humanum est Dei amicum fieri. Quomodo autem hunc nostra dignitatis gradum tuebimur? Si feceritis (inquit) quaecunque ego uobis præcipio. Obediantiam

Qua lege nos in amicorum suorum numeris Christus recipiat.

ergo precipit, & quidem eam, qua praestemus quicquid ille mandavit. At qui hoc (ut nuper quidem diximus) ab homine praestari non potest. Sed meminisse oportet, praecipuum inter Christi mandata esse, quo fides in ipsum docetur. Quia quia ipsi nos coniungit, fit, ut ei vniuersa ea quoque possimus in ipsius studio opus esse, ut in melius quotidie proficiamus. Peccant in hoc Christi dictum turpiter, qui quidem redemptore gloriantur, seque illius amicos esse iactant, cum interea affectibus pessimis locudent, & omnia sua secundum mundi & carnis suae voluntatem, non secundum Christi praecipua stituant. Nec minor eorum culpa est, qui in religione & salutis aeternae negotio, praeteritis Christi praecipuis, humanas traditiones sequuntur. Manifesti autem Iesu Christi hostes sunt, qui non contra sui sui superstitionibus, insuper alijs easdem violenter obrudunt, & Christi verbum hostiliter persequuntur.

Probat, se discipulos amicorum loco habere.

At quia carni absurdum videtur Christi amicos dici, quos ille in finibus malis & aduersis exerceri passus est, probat se hactenus fidei amici officio erga illos functum esse, & ait: Non negabo vos dicam seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius; vos autem dicit amicos, quia omnia quae audiui a patre meo, nota feci vobis. Non negat seruos suos esse (tales enim reuera erant, & tamen se illi in scriptis suis profitentur) sed se illos seruorum loco habuisse negat, & ex seruorum conditione argumentum sumit, quae illi ab amicis distinguuntur. Etsi enim in eadem heres egregie placet, non tamen consiliorum omnium conscius est, neque satis prudentes putantur heri, qui seruis iuncta cana omnia communicant. Alia autem est amicorum ratio, quia hos nihil calatur, imò hoc vna micidia certissimum est indicium, si arcuorum quoque confisos faciamus, quos in amicorum aliam ascripsimus. Quod David respiciens de eius perfidia conqueritur, cum quo secreta aliquando suauiter communicare solitus fuerit. At qui ego (inquit Christus) quae unquam audiui a patre meo, nota non feci. Quamobrem de meo amore & amicitia non debetis dubitare. Ita vero secundum humanam naturam loquitur Christus, qui quoad diuinam nihil aliunde accipit aut discit. Vbi simul obseruandum, dictum hoc ad ea modò restringi debere, quae nobis ad consequendam salutem sicut aut cogitatione necessaria sunt. Sunt enim multa alia, quae & Apostoli ignorauerunt, & quae cognita nihil prodessent, quibus hic Christus non differit. Admonemur autem hoc loco, certum & infallibile diuinum erga fauoris argumentum esse, si verbum suum nobis Deus communicet: eos autem Dei amicitiam non habere, qui illud audire nolunt, aut impiè reijciunt. Relinquit hos tandem Deus, ut dum suo seruitur, dignas suae impietatis penas exoluant.

Christi doctrina qualis.

Docemur praeterea, quo loco haberi debeat Christi doctrina. Primum ex patre illa audiuit. Ergo diuina est, sicuti iam non vno loco diximus. Deinde omnia se tradidisse ait, quae a patre accepta. Profecte ergo suam voluntatem in ea expressit, ut peregrinis speculationibus aut nouis reuelationibus minime opus sit. Seruic igitur locus hic ijs confutandis, qui multa reseruaata esse aiunt in aliis temporibus, quae in scripturis nusquam tradantur: & eo praetextu patrum traditiones, Decreta Conciliorum aut etiam sui cerebri figmenta proponunt, quibus eandem auctoritatem cum scripturis subiungunt. At qui Christus, in quo omnes scientia & cognitionis thesauri reconditi sunt, se discipulis non manifesta manifestauisse ait, quae a patre accepit. Nihil ergo eorum latuit Apostolos, nisi Christum aliqua cognitu necessaria latuisse dicamus. Illos vero mysteriorum Dei fidos disceptatores fuisse, quorum non verba modò, verum etiam sanguinem & vitam profuderint, ut quam plurimos in veritate salutis cognitionem adducerent. Nihil ergo calauerunt, nec quicquam fuit, quod posteris deus temporibus reuelari debuerit. Quod si aduersarij fatentur, Paulo respondeant velim, qui ne angelus quidem credi vult, si quid ab Apostolorum doctrina alienè praedicet. Imò, si verè fatentur, libeat in Iesu Christo & Apostolos eius contumeliosi sunt, quorum quos in horum doctrina aut scriptis omnia conuincunt, negant, quae ad nostram salutis perfectam qualis nimirum in hac vita degentibus obtingere potest, promotione faciunt. Ex eo enim sequetur aut Christum non omnia illa tenuisse, aut falsum dixisse quae omnia docuisse restat, aut Apostolos per fidem calauisse ea, quae publicè predicare debuerunt. Quae autem omnia haec dicta & audita intolerabilia, & minime errabimus, si Christus, ipsam Dei sapientiam atque veritatem, & Apostolos acceptae ab illo doctrinae fides praedones, omnes vero eos impostores dicamus, quicunque ab illis traditam doctrinam vel mendaciam vel imperfectionis accusare audent.

Ceterum ne tam magnifici tituli dignitate insolentiores fierent, ad primam omnis boni causam Discipuli electi
 remittit, ut unde ista obringerint, intelligant. Non vos me elegistis (inquit) sed ego elegi vos. Quia
 si diceret: Magnus quidem hic honor est, quem vobis tribuo, sed non ideo vos superbare aut efferri
 conuenit. Nihil enim vestra virtute vobis partum est, qui de me eligendo magistro & doctore ne
 quidem cogitastis: Sed quod mei amici & mysteriorum salutis consocii facti estis, hoc mihi debet acce-
 ptum ferre, qui vos omnium ignaros ex gratia elegi iam olim, electos suo tempore vocavi in meum
 comitatum, & hactenus prae alijs familiarius instrui, & porro donis amplioribus instruam, ut di-
 gressi in orbem mihi ex omnibus gentibus discipulos congregetis, & ita fructum feratis longe vber-
 rimum, &c. Et haec quidem de Apostolis verissime dicuntur, si qui fuerint prius, quidque fecerint
 consideres. Quis enim de ecclesia ministerio, de Euangelij praedicatione, de orbis totius reformatio-
 ne vel cogitasse credat rudes & illiteratos piscatores & quaeque deditos publicanos, aut alijs stu-
 dijs vtilioribus intentos? Sed qui illos priusquam essent viderat, eos vocauit, & simul animos mouit,
 ut omnibus relictis ipsum sequerentur, in quo nulla melioris conditionis spes apparebat, quibus ab ho-
 stibus potentissimis publice infestabatur. Eadem plane est nostra etiam electionis ratio, & quod discipu-
 lis dicitur, hoc ipsum sibi quos, a Christo dici omnes putent. In peccatis enim omnes concepti & nati
 sumus, & promae carnis desiderijs interi ad caelestia minime aspiramus. Elegit autem nos Christus,
 aut in Christo Deus, priusquam mundi huius fundamenta iacerentur, ut Paulus ait. Et quam nihil
 sit, quod nos ad nostram salutem conferimus, sanctorum omnium exempla docent, quae in scripturis
 proponuntur. Nam si a primis parentibus exordiare, illos post commissum transgressionis scelus
 nudas corpore, mente consternatos & transfugas a Deo fuisse constat, quando illos hic quaeuit, fu-
 gientes vocauit, & in desperatorem coniectos salutis per semen mulieris reparanda promissionibus
 recreauit. Nonne ergo illis etiam dicitur, Non vos me elegistis, sed ego elegi vos? Eadem fuit A-
 brahami patris credentium conditio, quem ex medio idololatrarum consortio euocatum & Dei a-
 nimicum factum fuisse, scriptura perhibet. Quid vero de tota Iudeorum gente passim prophetae tra-
 dunt, & inter hos Ezechiel imprimis Cap. 16. omnes norunt. De gentibus quid dicere attinet? qua-
 rum mores & infelicitissimam conditionem Paulus non vno loco describit, ut Roma. 1. Ephes. 2. Co-
 loss. 3. Quin in semetipso singuli descendant, & mox inuenient, se quiduis potius quam Christum
 electum fuisse, nisi sua bonitate eos praeuenisset Deus, & efficaciter in filij sui cognitionem vocas-
 set. Deseruit ergo hisce Christi verbis vniuersa nostri meriti fiducia, & omnium eorum rationes
 confutantur, qui aut vires nostras cum gratia Dei coniungunt in salutis negotio, aut nos propter
 opera, quae in nobis Deus praeniderit, electos esse contendunt, & hoc dicendo praescientiam Dei (ut
 Augustinus ait) contra eiusdem gratiam defendunt. Nisi enim a Deo eligamur, nos neque ipsum
 neque aliquid boni eligere possumus. Et quid habes (inquit Paulus) quod non accepisti? i. Corinthe.
 4. Et eadem cum corruptissimam humani generis conditionem multis exposuisset, mox, addit: Post-
 quam bonitas & erga homines amor apparuit seruatoris nostri Dei, non ex operibus iustis, quae
 fecerimus nos, sed ex sua misericordia seruauit nos, &c. Tit. 3. Discamus ergo hoc Domini no-
 stri dictum memori mente versare, ut omnem salutis nostrae fiduciam in Dei gratia collocemus,
 quae sola animos in tentationibus potest quietos & tranquillos reddere. Deinde grati sumus Deo,
 quoniam prae meritum nostrum eligere dignatus est, ne electionis gratia ad peccandi licentiam
 abutamur. Admonet de hoc Dominus, quando se discipulos elegisse dicit, non ut otiosi viuant, aut
 suis rebus consulant, sed ut fructum ferant. Quod quanto studio fecerint, Actuum liber & ve-
 teris historiae testantur. Idem vero ab omnibus requiri, nuper in vitis & palmitum parabola di-
 ducimus, ad quam hic quoque Christum respexisse apparet. Et possunt huc multi scripturae loci re-
 ferri, imprimis autem, quod Paulus de Iudeorum repudio & gentium adoptione disserit ad Roma-
 nos Cap. 11.

Quia vero arduum & plenum periculi erat munus Apostolicum, & ab huius functione disci-
 puli multa absterere poterant, rationes duas his coniungit Dominus, quibus illis animum faciat, scipulorum autem
 Primo enim, se illos non modo elegisse dicit, ut fructum qualemcunque & momentaneum ferant,
 sed ut fructus eorum maneat. Quod perinde est ac si dixisset: Quicquid eandem de vobis fiat in hoc
 seculo, non tamen irritus erit vester labor, & fructus quem feretis, non vllis persecutionum tempesta-

Discipuli electi
ex gratia.

Electio Dei
gratuita.

Confirmat di-
scipulorum autem
mos.

ribus intercipi aut vastari poterit. Manebit enim in mundo quantumvis ingratis & contumaci veritatis doctrina, quam predicabitis: Manebit ex hoc semine enata ecclesia, & nunquam detursum qui fidem profiteantur & vitam viuunt verè Christianam. Deinde etsi vos nunc minus idonei & parum instructos esse, mundum verò aduersarijs fidei potentissimis, & in omni eruditione genere exercitatis videratis abundare, tamen ne sic quidem animum despondere debetis. A vobis enim Deus stabit, quem ego vobis adeò propitium reddam, vt ab illo accepturi sitis quicquid meo nomine postulaueritis, &c. Sunt autem hæc verissime impleta. Sunt enim aduersa multa post Apostoli, hostes habuerunt ex Iudæis & gentibus omnes eos, qui in mundo eruditione, potentia & auctoritate præstabant: & hi contra illos incredibili pertinacia, astutia, seuitia & maxime viribus pugnaverunt. Sublati sunt per hos Apostoli, & his sublati maior cepit tyrannus, quando Romani Imperatores nascentem vbiq; terrarum fidem atque ecclesiam Christianam extinguere conati sunt: & scimus illos vsque ad Constantini Magni tempora per annos trecentos nullam eruditionis genus omisisse, quod ad extinguendam fidem facere videbatur. Mansit tamen fructus euangelij, quem Apostoli plantauerant, & Dei manu protectus passim inter medias procellas & turbas nem caput exeruit. Idem factum, quando post Constantinum & filios eius Iulianus apostata necem cum audacia simul & calliditate rem istam aggressus est. Imò etsi nouissimis temporibus Antiochus ecclesie faciem horribiliter fœdauerit, manserunt tamen in multorum animis fidei vera semina, & inter omnia pericula seruati sunt libri sacri, ex quibus ecclesia instaurari potuit: quod quam admirabili successu factum sit & quotidie adhuc fiat, omnes vident. Similis fuit ante Christum naturæ rerum conditio docentibus prophetis, & hunc perpetuum fore cursum fidei atque ecclesie, prophetæ testantur, quas nobis de hac re Christus reliquit. Huc enim pertinet, quod Isaiæ 59, ecclesia pœlicetur: Ego, ait Dominus, hoc fœdus cum eis pangam: Spiritus meus qui super te est, & verba mea que inferni ori tuo, nunquam recedent de ore tuo, neque de ore seminis tui, neque de ore nepotum & pronepotum tuorum, &c. Item quod iam discessurus è mundo dixit: Ecce ego vobiscum sum in consummatione seculi. Debent hæc ad se transferre omnes ecclesie ministri, qui eo potissimum recantur, quòd se nihil profecturos metuumt, seq; omni humano præsidio atq; auxilio destitutos vident. Sunt rursum, qui sua eruditione, eloquentia & auctoritate freti, nihil non se posse arbitrantur: Et autem vterq; error nocentissimus: quia hi quidem ferè seipos & ecclesias in periculum adducunt: verò priusquam caperint desperant, & pulcherrimas bene agendi occasiones elabi sinunt. Cogitatis ergo singuli, nos ex nobis ipsis ad nihil idoneos esse, neq; aliquid hinc posse hominū industriam abire, quod dat incrementum. Humiliter ergo de se ipsis sapiant, & Dei opè implorent, adeoq; ecclesias ad præexcitent, vt ipsis deur liberè, constanter & aperto ore veritatem docere. Quod Apostolos præcipiente fecisse legimus. Interea quia hæc causa non nostra, sed Dei est, nõ desperent. Nec enim illam Deus deseret, neq; filij sui regnū intercidere patietur: & olim patebit, ipsos non frustra laborauisse, quod ipsis in celo gaudentibus, alijs ea fidei libertate in terris fruuntur, quã illi suo labore & vicia alijs guntis sui dispendio parauerunt. Quod de ministris dicitur, hoc ipsum omnes quoq; alijs in sua vocatione cogitent. Deniq; memores nostræ dignitatis, in quam nos euehere dignatus est Dei filius, & memmus seculo, vt & eam tueri & fructum ferre possimus, qui ad multorum salutem & ipsius Iesu Christi gloriam redundet: cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

HOMILIA CXLI.

Hæc præcipio vobis, ut alijs alios diligatis. Si mūdus uos odit, scitis quòd me prius quàm uos odio habuerit. Si de mundo essetis, mundus quod suum est amaret: quia uerò de mūdo non estis, sed ego uos elegi ex mundo, propterea odit uos mundus. Memētote sermonis, quem ego dixi uobis, Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt, & uos persequentur: si sermonem meum seruauerūt, & uestrum seruabunt. Sed hæc omnia facient uobis propter nomen meum: quia nõ uerunt eum, qui misit me.

Multis et gravissimis rationibus discipulos suos Christus Iesus hucusque hortatus est ad constantem in fide perseverantiam. Postrema ex ijs fuit, quod suae illos dignitatis admonens, eos & amicos suos et in hoc electos esse docuit, ut in orbe totum digressi, ipsi ex omnibus populis discipulos adlocant, & ita euangelij fructum ferant, qui perpetuo duret. Quia ergo ista occasione in ministerij Apostolici mentionem incidit, quo nullum unquam inter homines grauius et periculosius fuit, plura in presenti de hoc dicit, & de ijs praecipue eos admonet, quae ipsis in hoc obseruatu & cognitu necessaria erant: deinde aduersus crucem & persecutionum pericula illos argumentis firmissimis instruit. Vbi nobis ante omnia consideranda venit Christi fides, qua ille cum suis discipulis egit, quando illis non modo dignitatem extremam ob oculos ponit & praemia, quae sperare debeant, verum etiam ipsis imminenti pericula praedicit. Est ergo alienissimus ab impostorum moribus & ingenio, qui si quos in suas partes attrahere conantur, illos splendidis quidem promissis lactant, studiose autem dissimulant pericula, quae certo imminere norunt. Fit hoc tam in religionis negotio, quam in alijs, quae ad externa huius vitae temporariae commoda spectant. Quae etiam causa est, quod multi aut superstitionibus circumuecturati, aut sceleribus sese immergunt, quibus extremum subijssis accersunt exitium. At longe aliter Christus, qui ut regnum suum non de hoc mundo esse testatur, ita ad caelestis modum gaudij promissiones suos remittit, isdem vero in huius vitae curriculo nihil praeter crucem et omnis generis afflictiones propositum esse docet. Et quod Apostolis dicit, hoc ipsum ad omnes credentes pertinet, quibus alibi praecipit, ut abnegatae carnis natura crucem suam tollant, & ipsius vestigia sequantur. Debet ista diligenter meditari, qui ad Christum accedunt, & suas vires probe expendere, ne ex eorum numero esse inueniantur, qui non subductis prius rationibus adificia magnifica aggrediuntur, & tandem omnibus ridiculi fiunt. Seruiunt praeterea haec ijs confutandis, qui nobis crucem, mundi odia & afflictiones persecutiones exprobrant, & inde argumenta petunt, quibus fidem nostram & vniuersam euangelij doctrinam falsi condemnent: cum ex his potius constet illius veritas, quando Christi praedictionibus omnia tam bene conueniunt. His praemis ad loci huius tractationem accedemus.

Orditur autem à mutua dilectionis praecipio, quod nunc tertio repetit, dicens: Haec praecipio vobis, ut alij diligatis. Nec superuacanea nobis videbitur tam crebra & diligens eiusdem praecipii repetitio, si vel ipsos discipulos, vel rem de qua agitur, propius consideremus. Illos enim communiter in terris Christi regno errore deceptos, zelo & amulatione inuida aduersus seipsum laborauisse scimus. Deinde quia illos aduersus imminenti pericula armare instituit, dilectionem mutua illis re commendat, quae & durissima quaeque mollit, & ipsa pericula nobis iucunda reddit, si alios quoque illis amice commoueri, & illos nobis suo auxilio adesse videamus. Sic coniuges facile ferunt labores, & pericula & omnes coniugij molestias, si amore mutuo ardeant. Et in militia nullus labor tam molestus, nullum periculum tam graue aut terribile est, quod non leue videatur ijs, qui se inuicem fideliter diligunt. Imprimis autem hoc necessarium est ijs, qui in ecclesiae ministerio eidem Domino seruiunt, & qui sibi ipsi eundem studiorum scopum aut finem propositum habere debent. Nisi enim illi animis suis probe consentiant, fieri quidem potest, ut inuidia quidem singuli ecclesiam edificare conentur, at eadem mox inuidia & amulatione superati priuato honori atque gloriae studebunt, & seclatam aut bores erunt, aut etiam apertis hostibus aliquid contra ecclesiam audendi occasionem praebent. Nam ut in re domestica omnium fortunarum dissipatio sequitur, si inter coniuges animorum alimatio incidat, & in republica magistratum ambitio paruum studia & horribile omnium ordinum confusionem parit: Sic ministrorum odia & simultates vniuersum ecclesiae statum euertere conueniunt. Exempla huius mali passim occurrunt in historijs, & imprimis memorabile est, quod Eusebius narrat de ministrorum moribus & dissidijs, quae horribilem illam & diuturnam, quae sub Diocletiano mota est, persecutionem praecesserunt. Et vti hodie nulla extarent, quae his possent fidem facere. Ideo spiritus sanctus olim ecclesiae concordiam per Dauidem in Psalmo 133. tam magnifice commendauit, & nunc discipulos instituere volens Dominus, non temere dilectionis mutuae praecipium repetit hoc loco, & monet, ut Apostoli positis affectibus priuatis operam suam in commune conferant, atque inter communis ministerij labores & pericula se mutuo diligant, iuuent & consolentur. Debet etiam eadem admonitio omnibus ministris commendatissima esse, ne ex eorum numero sint, de quibus Paulus loquitur: Omnes quae sua ipsorum sunt quae

Christus discipulos aduersus mundi odia instruit.

Dilectionis mutuae praecipium repetit.

runt, non quæ Christi Iesu: & tandem in illis impleatur, quod idem Apostolus ait: Quod si alius alium vicissim morderis & denoratus, videere ne vicissim alius ab alio consumamini. Philippensis Galat. 2.

In periculis maxime retinenda dilectio.

Simul verò generalem considerationem meretur, quod de cruce & persecutionum periculis dicitur Christus, à charitatis mutua præcepto toties iam repetito exordium sumit. Ita enim omnes Christianos sui officij admonet, quod est, charitati tunc quàm maxime studere, quando fratres in periculis constitutos vident. Quia de re nos admoneri multum prodest, quod quod longè aliter mundum hic iudicat, quem ferè eorum pudet, qui sub cruce gemunt & multorum odij infestantur. Multi etiam privati commodi studium ita excacat, ut aliorum labores atque pericula facile contemnam dummodo ipsi bene sit: imò sibi ipsi vehementer placent, si suum orum & pacem aliorum per desertionem vel etiam proditionem redimere aut tueri possint. At longè aliter nos docet Christus, si tatis atq; cõmunionis lex. Quia enim vnius & eiusdem corporis membra sumus, eum inter nos sensum esse convenit, quem inter nostri corporis membra videmus. Admonet de hoc nos diligit Paulus in priori ad Corinth. Cap. 12. Et idem ad Hebræos scribens, ait: Memores esse videmur tanquam vnâ cum illis vincit: eorum qui affliguntur, ac si ipsi quoq; corpore affligeremini. Quis aut hoc studiose vetus ecclesia, quæ & luctum & preces publicas indicere solita fuit, si quando ne periclitari vidit, quorum operam multis vtilem esse sciebat. Sic captus & in carcerem constitutus stolis, pij omnes horum periculum sibi quàm maxime cordi esse, suis precibus testabantur. Et in veteri testamento prophetarum sermone extant, quibus idem docetur, inter quos admodum præclarus est, quem Ioel habuit. At in hoc etiam apparet misera & infelix nostri temporis conditio. Epi enim in multis locis pij laborent gravissimè, & communi ecclesie exitium struant qui iam pridem contra euangelij doctrinam conspirauerunt: plerique tamen interea ludos agunt, poculis, salutationibus turpi otio indulgent, eorum planè similes, quos Amos in eburneis lectulis distendi, canes lascivios ultare, & vinum in patenis capacioribus bibere dicit, neque aliquem ex Iosephi contritione dolens concipere. Quid verò de illis dicemus, qui verbi ministros non modo negligunt in periculis, sed illis scurriliter insultant, & pro communi salute laborantes felle & aceto, id est, conuiuij & calumniæ amarulentissimis perfundere non verentur? Sunt hi omnes à Christi ingenio alienissimi, cuius tunc datum nos anxie sequi conueniet, si germani eius discipuli censerī velimus.

Patientiam sub cruce commendat.

Transiamus nunc ad alterum huius loci caput, quo ad patientiã sub cruce & afflictionibus fit mundi huius & piorum in hoc agentium conditio. Primam his verbis comprehendit: Si quis vos odit, scitis quòd me prius quàm vos odio habuerit. Medetur his communi hominum iudicio, quod sit, quòd rebus novis & quæ præter expectationem nobis accidunt, offendimur. Docet ergo nihil mirum aut insolens fore, et si mundo se excosos esse videant, quando hoc ipsi quoque acciderit. Quod dicitur: Mundi quidem odium subibitis, sed hoc vobis mirum videri non debet, cum non primi sint, qui in imis impij & mundo addisti persecuti sunt. Et ne exemplis peregrinis vos diuitius deinceps, ipsos appello, qui scitis, quæ mea hæcenus in hoc mundo fors fuerit. Alibi verò prophetarum exempla producit, Matth. quinto sic loquens: Beati estis, cum probra iecerint in vos homines, & in seccati fuerint, & dixerint omne malum verbum aduersus vos, mentientes propter me, & in seccati fuerint, qui fuerunt ante vos. Vbi primò considerari debet admirabile Dei consilium, qui ecclesiam & veritatis doctrinã inter continuas persecutiones & pericula seruauit, & dies latius extendit. Nam si mundi historiam inspicias, iam inde ab exordio eius hanc pijsi fuerit fuisse patebit, quòd odij, insidijs & machinationibus hostium potentiõrum expositi fuerunt. Quæ enim primis parentibus de promisso mulieris semine, Iesu Christo, dicitur, quo cum perpetuas incircitas vetus ille serpens gesturus sit, hoc ipsum ad illius membra quoq; referri debet, in quibus latens indefinenter Christi oppugnat. Cæpit hoc facere in Abelo veri Dei cultore, in cuius cadem Cain frater germanum excitauit. Quæ verò piorum patrum ante diluuium conditio fuerit, ex hominum seculi illius moribus prudens quisq; conijcere potest. De patriarchis, prophetis & horum pij animis, non opus est dicere, cum illorum labores & indignam sortem scriptura diligenter exponat. At tamen seruauit ecclesiam suam Deus (ut nuper quoque diximus) & filij sui regnum in meo

Ecclesia inter pericula semper seruata.

hominum suorum propagavit indies. Et debet hoc observari non modo aduersus crucis scandalum, sed
 in eum quoque finem, vt perfecta promissionum Dei veritate, in fide Christiana confirmemur. Quia
 enim hac mundo semper inuisa & ab hoc omnibus seculis oppugnata, nihilominus tamen mirabiliter
 in hunc vsq[ue] diem conseruata fuit, & hodie adhuc seruatur, satis euidenter apparet, totum hoc Iesus
 Christi negotium diuinum esse, & ab eterno diuinae prouidentiae cōsilio pendere: quo argumento olim
 Gamaliele Pauli praeceptorem in Senatu Hierosolymitano vsus fuisse, Lucas Actorum quinto
 Capite prodidit. Deinde non ositanter praeterire debemus, quod Christus hostes suos mundi nomine
 natus, quem in peiorem partem hoc loco accipit (pro hominibus nimirum mundo & carni deditis) om-
 niter circumstantiae docent. Atqui inter hos praecipui fuerunt sacerdotes, scribae & pharisei, qui mundo
 mortui, adhaec religiosissimi omnium hominum & toti spirituales videri volebant. Ergo non refert,
 quibus titulis aut ipsi nos ornemus, aut à nostri similibus vel seruilis ingenij parasitis predicemur.
 Quaeque enim Dei filium & eius doctrinam persequuntur, hi mundi istius filij & serui sunt, cuius
 praecipuus est Satan, siue illi Sanctissimi patres, siue Reuerendi & Reuerendissimi, siue Spirituales,
 Seraphici, Cherubici, siue etiam semidei dicantur. Itaq[ue] frustra nobis hodie titulos istos obijciunt, qui
 nos hereticos dicunt, eò quod ab ecclesia Romana secessionem fecerimus. Quo enim spiritu pleriq[ue] ex
 illis agantur, nobis tacentibus omnes abunde intelligunt.

Christi hostes
dicuntur mun-
dus.

Secunda ratio ex mudi ingenio petitur, qua docet aliter fieri nō posse, quin pleriq[ue] inuisi & exo-
 sivi sint, neq[ue] illos aliud nunc debere sperare. Dicit autem: Si de mūdo essetis, mūdus quod suū est ama-
 ret, quia verò de mundo non estis, sed ego vos elegi ex mundo, propterea odit vos mundus. Nūritur
 hoc argumentum communi sensu hominum, quo fit, vt contraria inter se conuenire non possint, neq[ue]
 animorum consensio sit inter dissimiles & qui studia contraria sequuntur. Perinde enim est ac si
 diceret: Mūdus non nisi suos, id est sibi addictos diligit. At ego vos de mundo elegi & segregavi,
 vt illius studijs relicto sibi vni seruiatis. Ergo vos mundus odit. Ita verò ista proponit, vt simul
 ostendat, hoc ipsi gloriosum potius quam ignominiosum fore, si mundi odium sustineant. Nam mūdi
 odium (vt modo diximus) eos intelligit, qui nondum in ipso renati, adhuc mundi desiderijs ardente
 & illi toti indulgent, & proinde Deum sibi iratum atq[ue] infestum habent. Ab illis ergo separati esse,
 summa coram Deo gloria, & simul verè felicitatis initium est. Quia quoad in mundo sumus, cum
 Deo non possumus coniungi. Nam vt Iacobus ait, amicitia huius mundi inimicitia est cum Deo.
 Quae propter quod quis voluerit amicus esse mundi, inimicus Dei constituitur. Iacob. 4. Quò Paulus
 resurgens dicebat: Si hominibus placerem, Dei seruus non essem. Quae sententia omnibus verbi mini-
 stri commendatissima esse debet, ne doctrinam suam pro hominum arbitrio instituant, & mundi hu-
 ius appasum querendo tam ipsius Dei gloriam quam salutem eorum negligant, quos fidei ipsorum
 ille commendauit. Arment ergo se ipsos aduersus iniqua mundi iudicia, qui in fidei ministros multa
 reprehendere & calumniari solet. Quae cum in suis probet & laudi ducat, satis apparet, hoc ex veri-
 tatis odio fieri, quam illi praedicant. Dicant igitur cum Paulo: Mibi pro minimo est à vobis iudi-
 cari, aut ab aliquo humano iudicio. Et hominum minis Dei mandatum opponant, sicuti olim pro-
 pheta fecerunt, ex quibus Amos Cap. tertio aiebat: Leo si rugiat, quis non timebit? Dominus Deus
 locutus est, & quis non prophetauit? Quibus illud apostolicum responsum consentit: Oportet Deo
 magis obedire quam hominibus. Act. 4. 5. Quod ipsum priuatim quoq[ue] singuli ad se transferre debent,
 quosque euangelij doctrinam secuti in Christo pie viuere decreuerunt. Nam hos simul omnes mun-
 dus hic odit, quia abs se illos deficere & suos mores illorum exemplo argui videt. Et testantur eccle-
 siasticis scriptores quam federa crimina olim Christianis obiecta fuerint: quae & ipsa hodie passim au-
 ditur. Sed soletur nos conscientiae propriae testimonium, & quod procul dubio Christus eos mundi
 mendacis & calumnijs obrui non patietur, quos ex mundo selectos sibi consecrauit. Simul verò de
 salute ratione & nostro officio haec verba nos admonent. Si enim discipulos suos ex mundo elegit Da-
 uidus, primo veiq[ue] mundi pars fuerunt, electi autem sunt ex gratia, & ipsdem salus ex gratia obtin-
 git, sicuti nuper prolixè docuimus. Rursum, quia ex mundo nos ille elegit, minime conueniet, vt post
 hoc mūdo seruamus, aut illius sectemur studia. Sumus enim (vt Petrus loquitur) acquisitus ille po-
 pulus, quem sibi vindicauit Dominus, vt tam dictis quam factis nostris ipsius virtutes predicemus,
 qui ex tenebris nos vocauit in admirabilem suam lucem. 1. Pet. 2. Sed de his plura alibi.

Pij non possunt
non mundo
exosi esse.

Eadem ministrorum que Christi conditio.

Tertio repetit quod initio de suo exemplo cepit dicere: Memento sermone, quem ego dixi vobis, Non est seruus maior domino suo: Si me persecuti sunt, & vos persequentur: si seruum meum seruauerunt, & vestrum seruabunt. Conueniunt autem hæc quoque cum publico more & sensu communi. Nec enim probatur alicui bono seruus, qui suam conditionem vult potius etiam laetare esse quam heri sui sit. At quid mihi acciderit scitis, & quanta cum pertinacia mundus hic tam non ipsum quam doctrinam meam reiecerit. Non aliud ergo vobis quoque de illo polliceri debetis. Conmode autem & non sine graui causa doctrina etiam meminit. Ita enim non modo aduersus persecutiones & odia multorum illos armat, verum etiam aduersus doctrinam & verbi Dei contemptum, in quo grauius multo scandalum, & maior impatientie occasio nasci solent. Est hoc videre in prophetis, qui interdum non queruntur modo, verum etiam cum Deo expostulant, quod nihil proficiant faciendo, sed ipsos inani labore fatigent. Et hodie multi ministri hanc ob causam animum despondunt, & aut ministerium verbi omnino deserunt, aut obiter modo & perfunctorie in eo versantur, que aliquo seuerius agunt. Sed & inter hostes euangelij reperiuntur, qui ex eo calumniandi occasionem arripiunt, quod nullus ex nostra doctrina fructus prodeat, et fere ab ijs etiam contemnamur, qui in lito papatu religionem puriorem proficuntur. Sed tunc nobis Christi exemplum in mentem venire debet, ne nobis ipsis plus tribuamus, quam Christus olim in mundo agens presertiter. Si enim cum eorum ille profecit, qui cum docendi dexteritate summam modestiam, mansuetudinem & benedictiam coniunxit incomparabilem, quid obsecro mirum fuerit, si eandem doctrinam hodie reprobam huius seculi, quando a nobis proponitur, qui ut vitij nostris laboramus, ita nihil iuris habemus, neque minum mentes, neque alicuius voluntatem pro nostro arbitrio mutare possumus? Scilicet certe sumus, quod de sua industria & modestia sibi ipsis plus pollicentur: iniqui autem, qui hoc a nobis exigunt, ut doctrinam nostram omnibus approbemus. Quod si quis obiecit, Cur ergo verbum suum Deus predicat finit? facili erit responso. Nam habet is vbique locorum suos electos, in quibus illud fructum ferunt. Deinde neque reprobis frustra predicatur, qui illud sibi ipsis in testimonium audiunt, & in excelsis habitant, quando audire veritati credere noluerunt. Certa igitur Deo constat sui consilij ratio, que ministros quoque excitare debet, ut officium suum sedulo faciant, neque mundi huius ingratiudinem & contumacia se absterri patientur.

Ministri propter nomen Christi persecutionem sustinent.

Quartum consolationis argumentum ex causa persecutionum producit, que hostes excitat. Hæc omnia (inquit) facient vobis propter nomen meum, &c. Opponit hoc calumnijs, quibus fere eosque praecones grauatur, quando seditiosi, pacis turbatores, ambitiosi & regnorum affectatores doctrinam illam criminant. Et quia impij quoque hostes Dei atque veritatis minime videri volunt, fere cum publicis prosecutionibus illa crimina pijs obijcere consueverunt, ut verum imperitiam futuri faciant. Sic ergo vult dicere Dominus: Dicant illi quod volent, at tamen non alia causa eos contra vos extimulat, quam quod nomen meum meum ferre non possunt, quod suis prauis studijs inimicum & aduersum esse sentiunt. Contra autem hæc ratio amplissimi quoque premij promissionem. Quia enim iustus remunerator est Deus, qui fraudabit unquam eos promissa mercede, qui propter filium suum dilectum in periculum veniunt. Illius promissio est: Volo ut vbi sum ego, ibi etiam sit minister meus. Et notum est illud Pauli, qui cum eo morimur, cum eodem viuemus: si cum illo affligimur, cum eodem regnabimus. Est præterea hæc gens crucis nostre gloria, quod propter nomen suum nos affligi sinit Dei filius, sicque crucis nostre facit, qui propter nostra peccata quous supplicio digni eramus. Ignorat hanc gloriam nostram mundus hic, & ideo nobis petulantem insultat, quasi Deo etiam ipsi simus exosi. Sed olim apparuit quibus, quando promissa æternæ felicitatis præmia nobis Dominus retribuet. Vide qua habentur Sap. 4 & 5. Cap.

Cur Christi nomen mundo exosum sit.

At querat aliquis, quid cause sit, quod Christi nomen adeo exosum est mundo, ut propter hoc etiam odio persequatur, quos propter communis naturæ societatem et mutua officia amara debent. Respondet ergo Dominus & ait: Quia non nouerunt eum, qui misit me: Id est, quia Dei cognitionem desunt, qui me humani generis redemptorem constituerunt. Ita verò ostendit, mundum cæco suum in proprio exitium ferri, vel potius ruere. Sed rursus miretur quis, quomodo Iudeos dicit Deo perfrantes esse, cum hic se illis potissimum reuelauerit, & eos in hunc finem maxime elegerit olim, ut per cognitionem per illos in toto orbe propagaret. Ceterum facile ad hoc respondetur. Quia enim Deus

nobis in filio manifestat, in quo vno sua bonitatis et gratiae thesauros aperuit, nulla potest sine hoc sa-
lutaris cognitio Dei constare, & ideo frustra illam proficiuntur, quicumq; Christum ignorat. Dictum
de hoc multis cap. quinto. Eadem autem est hodie Turcarum ratio, qui cum se Dei veri cultores esse
proficiuntur, interim Christi meritum rejiciunt. per quod solum ille nobis placatus est. Offendunt ad
eandem lapidem Papista etiam, qui non alia de causa nos propter euangelij doctrinam oderunt &
persequuntur, quam quod Deum ignorant. Si enim hunc recte nouissent, Christum quoq; & in hoc ex-
hibent saluus mysterij nosset, & proinde neq; pro Missis, neq; purgatorio igne, neq; pro nostrorum
operum meritis, neq; pro Diuorum intercessione aut alijs similibus rebus, quae Christi merito & glo-
ria derogant, cum quoquam hostiliter contenderent. Nos itaque his rationibus confirmati, fortes si-
mus in Christo Iesu, qui propter nomen suum periclitantes & in hoc seculo ad sui nominis gloriam
trahitur, & in caelis beata immortalitate donabit. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas
in aeternum. Amen.

Si non uenissem et locutus essem eis, peccatum non haberent: nunc
autem non habent quod prae-textant peccato suo. Qui me odit, is & pa-
trem meum odit. Si opera non fecissem inter eos, quae nemo alius fecit,
peccatum non haberent: nunc autem & uiderunt & oderunt non solum
me, uerum etiam patrem meum. Sed haec fiunt ut compleatur sermo,
qui in Lege eorum scriptus est: Oderunt me immerito. Cum autem ue-
nerit paracletus, quem ego mittam uobis, a patre, Spiritus inquam ille
ueritatis, qui a patre procedit, ille testabitur de me. Sed & uos testabi-
mini, quia a principio mecum estis.

Spiritus sanctus in scripturis non modo piorum afflictiones & furiosos hostium ueritatis conatus
commemorat, uerum etiam penas describit, quibus impiam illorum audaciam uicturus sit Deus,
qui uos quidem uarie exerceri, non autem opprimi & perdi patitur. Finis et usus istorum omnium
est, ut & impij horum commemoratione terreatur, & ex iisdem pij consolationem petant, neq; dubi-
tans de fide Dei, qui promissionibus suis nequaquam deerit. Obseruat hunc scopum Christus etiam in
praesentis tractatione. Exposuit enim nuper quid sui in hoc seculo passuri sint, & simul causam om-
nium iudicauit hanc fore, quod mundus Deum ignoret, & proinde caeco furore in suum exitum ruat.
Ne quis ergo impius hoc ignorantia sua praetextu excusari putaret, modo hunc locum subiicit, quo pri-
mam illis omnem excusationem eripit, ostendens hostes suos uoluntaria & malitiosa ignorantia pec-
care, adeoque oculis uidentibus caecitate, & proinde coram Deo esse inexcusabiles, cuius reuera aperi-
hostes sunt. Deinde repetit promissionem spiritus sancti, ne huius uirtutem mundi furoribus impediri
possent. Quoad primam partem, tribus argumentis hostes suos validissime conuincit.

Primum est eiusmodi: Si non uenissem, & locutus essem eis, peccatum non haberent, &c. Non
autem in genere hinc de omnibus peccatis loquitur. Sunt enim omnes homines natura peccatores, &
constat iudeos etiam priusquam Christus in carnem ueniret, innumeris peccatis & flagitijs obno-
xios fuisse. Ergo incredulitatis peccatum hoc loco intelligit Christus, & sensus est: Nisi uenissem ad
eos, & me illis manifesta essem, haberent aliquem praetextum, quo incredulitatem & inobedientiam su-
am excusarent. Nam se omnium ignaros fuisse dicerent, & ita aliqua uenia & commiseratione di-
gi uiderentur. At ueni ego in hunc mundum, imo ad ipsos ueni, et quidem eo tempore & modo, quo
me uenturum esse, olim prophetae praedixerunt. Natus enim sum, quando sceptrum a Iuda sublatum
fuit, sicut Iacobus uaticinatus est: Locos natalis fuit Bethlehem, quem Micheas indicauit, ex Dau-
da uenit familia carnem assumpsit, sicuti promisit Deus. Nec ueni modo, sed in publico uersatus sum,
inter illos in templo & synagogis docui, exposui qui sim & aeternum patris decretum ipsis enarraui;
nam illi, quod humanum genus meo merito redimi & seruari oporteat. Adhaec doctrinam meam fre-
quenter Moysi & prophetarum testimonijs confirmauit. Quia uero nihilominus me aspernati sunt ha-

Prætextus ex-
cusationis erim-
pitur iudeis.

Stenus, & in posterum quog, aspernabuntur, non habent quo peccatum suum excusent, sed in illis haeret tam ignorantia quam aliorum scelerum culpa, quæ ex illa emanarunt, aut eã comitata sunt. Hæc inquam verborum Christi sensus est, quem verisimè ista dixisse patet, si eius incarnationem dicitur facta cum promissionibus & vaticinijs veteribus conferas. Ita enim ista omnia inter se consensum, ut neminem alium invenire liceat, in quo impleta sint, quæ olim de Messia & promisso humani generis redemptore prædicta fuerunt.

Carnis ingenium quoad peccatorum agnitionem.

Non temere aut excusationis prætextum omnem Iudæis eripere voluit Christus. Sciebat enim quod sit carnis nostræ ingenium, quæ ad peccandum quidem proclivis est, peccatum vero nunquam agnoscit, & quâvis in ipso facto deprehensa conuincatur, effugiam tamè caprat, & si non alia ratione se excusare potest, translationibus vitæ, quibus culpâ admissam in alios deriuat. Cæpius enim hoc in primis parentibus, quando Adam quidem, cur de arbore prohibita comidisset interrogatus, respondit Deo: Mulier, quam dedisti mihi, ipsa dedit mihi, & comedi. Hæc autem, Serpens edocuit me, & comedi. Quod quid aliud erat, quam in ipsum Deum crimen transferre? Durat hoc ipsum ad huc hodie, & passim eos audire est, qui prædestinationis & providentiæ doctrina ad hoc vnum tractant, ut Deum suæ incredulitatis & peccatorum omnium auctorem faciant, & ita in illum transferant culpam, quam in semetipsis debebant agnoscere. Sed illis etiam confutandis hæc Christi verba faciunt. Quia enim is in mundum venit, patris sui voluntatem exposuit, salutis vniuersi indicium præstra in arcano Dei consilio latebras quærit, quibus sese tueantur, qui reuelatam sibi eius voluntatem improbè contemnunt. Quod si aliqui nondum eò impietatis progressi sunt, ut Deum accusent in ius trahere audeant, commune tamè hoc omnibus est, quod ad Adami exemplum sibi percontantur, quibus peccata sua tegant, dum aut illa simpliciter negant, aut cultus instituti iniquitate seruiunt, quibus peccata sua expiari non possunt: Deo autem facillimum est conscientie propriæ testimonium eos conuincere, qui culpam agnoscere nolunt. Turisima igitur ratio nobis fuerit, peccata cui Deo fateri, & illius implorare misericordiam per Iesum Christum, quem ille nobis mediator oronem & intercessionem vnicum constituit. Docet hoc suo exemplo Dauid, qui cum in Psalmo 32, omnem notitiam glorificationis & beatitudinis rationem exponere institisset, inter alia inquit: Quoniam tacuit, & non biberunt ossa mea in rugitu meo tota die. Die & nocte ingrauescebat super me manus tua, & succus meus in siccitate aestiuas. At ubi peccatum meum tibi notum feci, & iniquitate meam confitebor, & dixi: Fatebor contra me transgressiones meas Domino: tu remisisti iniquitatem peccati mei. Sed & ipse Dominus in orationis formula, quam nobis præscripsit, nos debita nostra Deo offerri, & gratiam eorundem remissionem petere docet. Quibus illud Ioannis ex prima eius epistola adde: Si dixerimus nos peccatum non habere, nos ipsos fallimus, & veritas in nobis non est. Si autem confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & purget nos ab omni iniquitate.

Non omnis ignorantia excusatur apud Deum.

Sed ut ad huius loci statum & Christi institutum redeamus, docet ille nos Iudæorum exemplum non omnem ignorantiam excusari apud Deum, ut nec apud homines. Imò quædam ignorantia, quæ per se damnata, si ea nimirum nesciamus, quæ omnes necessario scire debent. Talis erat sacerdotum & scribarum: qui cum legis peritiã profiterentur, Messie mysteria minime debebant ignorare. De illis enim per Malachiam dixerat Dominus: Labia sacerdotis custodiens scientiam, legem & consilium eius requirent, &c. Talis item multorum est hodie, qui cum ecclesiæ præfules haberi viderent, ex bonis ecclesiæ voluptuentur, prima tamen fidei & religionis capita ignorant, & de contrarijs quæ hodie totum orbem scindunt, interrogati, se nihil horum intelligere aiunt, neque ut intelligant, quando student, sed quasi res nihil ad se pertinentes negligunt. Est horum securitas & negligentia, etsi nihil grauioris mali accedat, cum sacrilegio coniuncta, & quouis digna supplicio, cum iustitia in præsepi ecclesiarum redditus ipsi intercipient, qui studiose verbi doctoribus & fidei pastoribus debentur. Peiores his sunt, qui malitiose errant, & institutionem omnem impio & immuni detrahunt, peiores his sunt, qui pro hostibus ducunt eos, qui ipsos meliora edocere volunt. Tales erant pharisæorum Christi temporibus. Etsi enim illius doctrina simul & operibus quotidie conuincerentur, tamen non modò voluntariè ignorantes manebant, verum etiam hostili in illum animo manebant.

de ipso crudeliter occidit de consilio abant. Cuius contumacia exempla in euangelio passim occurrunt, et imprimis memorabilia sunt, quae in caeci nati & Lazari resuscitati historia Capite nono & vnde cum vidimus. Ideo nulla ipsis relicta fuit excusatio, & secutum est mox horribile Dei iudicium, quod non modo urbem cum templo & fortibus omnibus illis abstulit, verum etiam repudiū eis dixit, regnumq; suum ab illis transfudit ad gentes, quod olim euenturum esse prophetae minari fuerant. Vbi meminit debemus, Deum in Iudaeorum gente generale exemplum edidisse, quo docemur, quid futuri sint de omnibus, qui veritatis & salutis doctrinam vel non admittunt à Deo oblatam, vel agnitam scientes & volentes oppugnant. Quid verò aliud hodie faciunt, qui haereseos nos accusant propter eam fidem, quam ipsi plenus buccis profitentur, quoties Symbolum apostolicum recitant? Quid enim ab hoc diuersum aut alienum docemus? Aut quid, quod illo cōtinetur, in nostra doctrina omittunt? Erat hoc maxime obseruandum ijs, qui hodie maiorum suorum exemplo abutuntur in excelsa sua contumacia, quae aduersus vbiq; surgentem euangelij lucem pugnant, & eam extinctam vident. Fuit enim lege alia maiorum nostrorum ratio, qui communibus tenebris impliciti veritatis lucem planè nullam videntur, neq; tamē animo ad impietatem deuoto errant, sed veritatis atq; iustitiae studiosissimi fuerunt, quod crebra illorum cum Romanis pontificibus conuerationes testantur, propter quas nō semel excommunicati sunt. Nihil ergo horum exemplum ijs patrocinatur, qui hodie passim sese oculis ingerentem veritatem videre nolunt, vt aut superstitiones suas tueri, aut maiorem licentia sceleribus indulgere possint. Et vt merito horrore nobis incutere debet Dei seueritas, qui lucem suam illis temporibus tam diu occultauit, ita nunc summa animorū gratitudine agnosca debet eiusdem bonitas, qui eam hoc corruptissimo & omnibus modis miserimo seculo reducere dignatus est. Causamus ergo ne in nobis locum habeat Christi sententia; Seruus, qui nouit voluntatem heresi & non facit eam, pluribus plagis vnapulabit. Lucae 12.

Ceterum quia Iudaei, etsi contra Christū hostiliter pugnant, non tamen Dei hostes, sed cultores pietatis praetextum eripit Iudaei.

habeti debent volent, imò hoc ferè praetextu Christum persequantur, vt Dei honorem vindicent, quem ab illo aboleri & conculcari clamabant; occurrit illis Dominus, et secundo loco hūc quoq; praetextū illis ita eripit, vt ipsius Dei hostes esse euincat. Dicit enim, Qui me odit, is & patrem meum odit. Rationem dicit huius alibi exposuimus, quae duplex est. Primum quod pater et filius vnus sunt. Altera, quod qui inuisibilis est Deus, in filio per carnem assumptam se manifestauit, inq; illo se nobis placatum atq; propitium exhibuit, qui prius ira filij erat. Vt ergo Regē hostiliter odisse dicitur, quisq; semel facta rebellionē non contentus, insuper filium regis, gratiae & clementiae regiae legatum atq; mediatorem, contumeliose rejicit; ita non potest non hostis Dei dici, qui prioribus peccatis hoc etiam addit, quod filium Dei, patri coessentialē & vnicū diuinae gratiae mediatorē repudiat & persequitur. Quia enim nulla nobis cum Deo amicitia siue coniunctio intercedit, nisi cuius auctor est Christus, ab illo alieni & eiusdem hostes maneant oportet, quotquot illum agnoscere nolunt. Constat igitur his verbis non modò Iudaei, quibus cum tunc negotium fuit Christo, & Turcae, vel quicumq; alij ex professo eum aspernantur, verum etiam qui cum Christiani & Dei veri cultores dici & haberi velint, nihilominus Christi meritum cōtemnunt, & vt suam iustitiam stabiliant, illius doctrinam ferro & igne persequuntur. Clamant quidem illi se Christianos esse, etsi euangelij istud nouum (sacrum loquuntur) non recipiant. Sed quomodo Christiani erunt, qui Christum loquentem non audiunt? qui non illi vni fidunt? qui eius merito & gloria derogant? Quomodo Dei cultores erunt, qui eius filium non recipiunt? qui illum in verbo & membris suis oppugnant? Sed de his alibi plura.

Nunc tertio loco quasi ad primum argumentum reuertitur Christus, & opera quoq; in medium producit, vt per illa euincat inexcusabiles esse eos, qui ipsum recipere noluerunt. Si opera (inquit) non fecissent inter eos, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent, &c. Videntur hac Concessionis speciem habere, vt ijs respondeat, qui obijcebant, non temere credendum esse ei, qui & obscurius omnia tradat, & multa Legi per Moysen promulgata contraria doceat. Ita ergo vult dicere, Esto, non poterunt capere meam doctrinam: esto non decernerit eos, qui Legi disciplinae assueuerant, me statim recipere, qui nudis verbis agebam, & nouum doctrinae genus proponebam. Attamen ne hoc quidem illis excusatis sufficiat. Nec enim nudis verbis egi, sed simul opera feci miraculosa, qualia à nemine

Pietatis praetextum eripit Iudaei.

Operibus suis Christus Iudaeos conuincit.

...sent, sed in illis
comitata sunt. Hic
incarnationem dicit
inter se confectam,
promisso humani ge
...sus. Sciebat enim
...um verò nunquam
... & si non alia ratio
...iuer. Capite undecimo
...differet interrogare
...rem, Serpens sedans
...Durat hoc ipsum ab
...a ad hoc vnum tra
...ita in illam transi
...lis hae Christi vni
...s vnam indicant, vti
...m sibi eius vultus
...re Deum accipere
...olum sibi peruenire
...infirmitate huius
...ationibus. Peccat
...re proprie resurrex
...it, peccata eius
...mediatorem & vni
...32. omnem nosse
...nomiam tacuisse
...namus tua, vt
...iniquitatem meam
...iniquitatem pecc
...ia nostra. Deo
...x prima eius op
...bis non est. Quod
...purgat nos ab om
...Iudaeorum exem
...dam ignoramus
...Talis erat factio
...debebat legem
...cientiam, legem
...les haberi vult
...de contrarietate
...eg, vt intelligat
...ritas & negotio
...licio, cum nihil
...fidos passim
...immans Dei
...ales erant plura
...e conuincere
...nimo nunquam

mortalium nunquam facta sunt, & quidem ea, que Messiam facturū esse Isaias olim prædixit, quod cæcis visum, claudis integras corporis vires, & surdis auditum restitui, & mutorum lingua in iubilum solui, multa denique feci his longe maiora. Et hæc quidem non occulte, sed in publico facta, non potuerint non videre. Nihilominus tamen & me oderunt, & patrem meum. Itaque excusationem prætextum non habent aliquem. Faciunt ad minoris illustrationem & confirmationem, que patet ab euangelistis narratur. Et sanè, si historias omnes euoluamus, nemo reperietur, qui res plura & maiora miracula fecerit quam Christus Iesus, aut qui propria virtute ea fecerit, qui illum imitari non potuerit. Ex illo certè virtutem exiuisse Lucas scribit, que omnes sanauerit. Fuit ergo excusabilis & plus quam insana aut furiosa contumacia, quod eum agnosceret noluerunt. Inducunt demones ipsi testimonium perhibebant. Est vero non officiter prætereundum, quod tam frequenter ad opera sua aduersarios remittit, ut & se diuinitus missum esse probet, & illorum contumaciam arguat. Idem enim illum Capite quinto & decimo fecisse vidimus. Vult ergo illa diligenter obseruari a pijs, quoque, ut eorum contemplatione in fide confirmetur. Debet autem hoc non ad ea modo opera restringi, que olim fecit, quando in terris agebat, sed ad ea etiam extendi, que quotidie per seruum suum facit in ecclesia ad sui regni propagationem. Qualia sunt, quod nostro seculo euangelium in tota per homines antea riles & obscuros reduxit, quod per eosdem inuisitissimis totius orbis dominarchis reformationem ecclesie inuexit, quod eandem hætenus inter pericula vicijs, imminenti periculis, & (ut olim Dauid prædixit) perpetuo inter medios hostes dominatur. Sunt hæc manifestissima virtutis argumenta, que totum illud negotium euangelij non humanum esse, sed ab æterno diuina providentia consilio pendere docet. Erimus ergo nos quoque inexcusabiles, si illa non agnoscamus, & oblatam veritatis lucem aspernemur.

Christum Iudei
immerenter o-
derunt.

Facit autem partim ad peccati amplificationem; partim ad remouendum scandalum, quod ad illud Sed sunt hæc, ut compleatur sermo, qui in Lege eorum scriptus est, Oderunt me immerito. Est locus hic ex Psalmis desumptus, quos Legis nomine comprehendit, eo quod omnes reliqui scripturæ libri ad Legis & diuine voluntatis interpretationem perinert. Extat locus Psal. 69. & similes etiam Psalm. 35. legitur. Verumque autem Dauid de semetipso conscripsit, & his eorum inuicem asseruit, qui ipsum meliora de regno, & patria communi meritum oderant simul atque persequebantur, quia idem Christi typum gessit, & in illo præsum fuit, quid de hoc olim esset futurum, rectè illi se transferre Dominus, ut & discipuli minus offendantur & Iudeos maiorum iurium similes ostendat, qui & ipsi olim bene de se meritos iniquissime persecuti sunt. Sed & Legem ipsorum vocat, ut citius pungat illorum conscientias, quando se illis ipsis scripturis conuincitur, quibus quam proximè gloriabatur. Est autem multa consideratione dignum, quod ferè scripturas adducit, quod de sua morte aut alijs loquitur, que ipsum in hoc mundo pati oportuit. Occurrunt enim in his peris loci innumeri apud euangelistas, qui illum post resurrectionem quoque discipulis ex Mose & prophetis conuincitum esse testantur. Voluit quidem hoc modo scandalum remouere, quod ex sua conuicturum sciebat; simul verò docet, ut ipsi quoque in omni tentationum genere in scripturas respiciamus, que nos multiuariam docere & consolari possunt. Ex illis enim discemus, nihil nobis formidandum, que nos multiuariam docere & consolari possunt. Ex illis enim discemus, nihil nobis formidandum, que nos multiuariam docere & consolari possunt. Deinde veram rationem tradunt scripturæ, que nos aut effugere aut salubriter ferre possumus. Ad hæc quædam ea nobis accidere videmus, que olim in scripturis prædicta sunt, de harum fide & veritate admonemur, ne dubitemus ea quoque, quæ sunt, complectentur, que de piorum liberatione & impiorum pœnis in ipsam prædicantur. Inducuntur scripturæ sacræ vsque Paulus ad Romanos Cap. 15. sic dicens: Que ante scripta sunt, in nos etiam ad doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.

Ingratitudo
mundi commu-
nis.

Arguitur præterea tam Dauidis quam Christi exemplo inuicta mundi huius improbitas, que in scripturis de se optime meritos odisse & persequi solet. Sensit hanc ingratitude olim Moses cum fratrem Aarone. Experti sunt eandem propheta. Et ne in diuinis modo eam exerceri patiamur, in gentium historijs innumera exempla extant eorum, qui priuatim & publice eos erga se ingratisimos habuerunt, pro quorum salute ipsi se totos impendebant: quales apud Græcos quidem fuisse Themistoclem, Phocionem, Cimonem, Militiades, apud Romanos autem Camillus, Scipiones, Cicero & horum similes.

Neminem ergo vulgi ingratitude offendere debet, quasi res noua sit & insolita: quin potius cum ea beneficijs certare debent, quos quos se à Deo donis amplioribus instructos vident, ne dum mundū vltimū voluerint, ipsi male grati sint Deo, cuius dona defodiunt, aut etiam illis abutuntur. Poterat tamen tolerabilis videri ingratitude hęc mundi, si intra hominum fines contineretur: at cōtra Deum maximè caput attollit. Cum enim huic omnia sua debeant homines, illius tamen verba & leges nō custodiunt modo, sed profcundunt, conculcant, persequuntur. Faciunt hoc hypocritæ, qui fucum sibi obsequi volunt. Faciunt idem Epicuræi & scelerati, qui disciplinam omnem oderunt. Et vt vetera exempla omittamus, quæ innumera adduci poterant, nostri seculi mores de hoc abunde testari possunt. Et si enim Dei verbo debeamus bonas literas, pacem veram & solidam, libertatem animarū atq; corporum, pleriq; tamen illud odio habent, & apud multos ij demum supplicio quouis digni putantur, qui illud predicant, & eius auctoritatem asserunt. Vltiscetur procul dubio Deus ingratus suam istam: pij vero eo ardentius verbum illud complecti debent, quò impotentius à mūdo illud conculcari vident.

At tempus est, vt alteram huius loci partem aggrediamur, quæ promissionem spiritus sancti repetit non sine graui causa. Poterat enim his omnibus auditis discipuli omnem de propagando Christianismo spem abijcere, adeoq; animum despondere priusquam ab illo sibi impositum munus aggredirentur. Occurrit ergo huic dubitationi & ait: Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre, Spiritus inquam ille veritatis, qui à patre procedit, ille testabitur de me, &c. Quasi dicitur. Et si inadmota sit huius mundi aduersus me & euangelium meum ferocia, nunquam tamen mei reprobis cursum impedit. Veniet enim, quem iam ante promisi, paracletus, Spiritus nimirū veritatis, et hunc ego mitto. Qui cum non humanus, sed diuinus spiritus sit, & ex ipso Deo procedat, sua virtute cetera aduersariam potestatem facile superabit, & quantumuis reluctantiis multis mibi testimonium perhibebit, partim in electorum animis, quos de salute per me acquisita certiores faciet, partim in impiorum quoq; conscientijs, quos conuincet, vt velint nolint mibi cedere cogantur. Quin vos illo confirmati in toto orbe de me testabimini, & vestro ministerio multi vbiq; terrarū in mei cognitionem adducentur, mibiq; seruient. Neg, contemni aut rejici poterit vestrum testimonium, cum ad hoc delictū sitis, & mibi iam inde ab initio familiarissimi fueritis, & proinde certam habeatis rerū absque gestarum noticiam. Hic istius loci sensus est, & Trinitatis quidem adorande mysterium hic nō explicare attingitur, cum ipse Filius Patris et Spiritus sancti mentionē faciat: non tamen hic ex processu de Spiritus processione disputare voluit, sed potius discipulos hoc argumento confirmare, quòd spiritum Dei sibi auxiliatorem & consultorem habituri sint, qui ipsorum ministerium feliciter ad suam finem dirigat. Nimis ergo arguti, vel etiam contentiosi fuerunt Græci, quando huius loci auctoritate enuncere voluerunt, Spiritum sanctum ex solo patre procedere. Quia enim pater & filius vnum sunt, seipsum hinc non excludit, quando patre nominat. Sed quia hæc alterius loci sunt, & mysteria ista, quoad in carne viuimus, perfecte cognosci non possunt, nos simplici fidei doctrina contenti, nec ea inspicimus, quæ ad præsentem tractationem pertinent.

Vbi primum occurrit, irrisos & vanos esse hostium Christi conatus, quibus regnum eius opprimere et euangelij cursum impedire instituunt. Est enim ille Rex regū, cui omnis potestas data est in celo & in terra, & ideo frustra aduersus illum pugnabūt, qui si ipse illis spiritum vitæ subtraxerit, mortuorum & in puluerem redeunt. Deinde spirituale est regnum eius & spiritus virtute propagatur: quapropter armis carnalibus euerti non poterit. Spirat enim spiritus hic, vbi vult, non ab hominum arbitrio pendet, & instar venti omnium animos perflat & incendit: qua dicitur Cap. 3. ipse Dominus cum Nicodemis disseruit. Itaque nihil quàm exitium & ignominiam referunt, quot quot cum illo certamen audent suscipere. Est hoc probatum exemplis omnium seculorum, vt alibi demonstrauimus, & nostro tempore multa vidimus, quæ his possunt fidem facere. Nobis autem istorum usus esse debet, vt fortes & constantes in fide impiorum furoribus non cedamus.

Deinde de officio Apostolorū nos hic locus admonet, quod est, Christo testimonium perhibere: quòd nunciatum sit verus & æternus Dei filius, qui in carne manifestatus, suæ mortis et resurrectionis merito omnia ea perfecte præstiterit, quæ ad humani generis redemptionem faciunt. Labet hoc ipsum illud etiam caelum consensurus, dicens: Vos eritis mibi testes in Ierusalem & in tota Iudæa, Samariâq; & horum finibus.

Repetitur spiritus sancti promissio.

Mundi aduersus Christum conatus irrisi sunt.

Officium Apostolorum quod fuerit.

Hb

& usque ad vltimas terras. Et hæc causa est, propter quam illos sibi familiares habuit Dominus, quod suorum dictorum & factorum conscios fecit, quod ex mortuis rediuius se illis spectantibus palandum exhibuit, quod cum illis edit & bibit, nimirum ut rerum omnium oculati testes essent, ut proinde fide digni. Quia autem animi constantia & dicendi libertate officio hoc suo sancti patrum, & rum liber et ipsorum scripta abunde testantur. Facit hoc ad euangelij commendationem, quod ob hanc ipsam causam testimonium Iesu Christi dicitur. Non ergo simplex est rerum ab illo gestarum ratio, cui vel credere vel non credere liceat: sed testimonium est, quod delecti in hunc suum discipulum & spiritu sancto illustrati tulerunt de filio Dei, qui propter nos incarnari, mori, resurgere & in celos ascendere voluit, ut miseros nos ex peccati seruitio & mortis atq; diaboli tyrannide afferret. Quotquot ergo illi contradicunt, aut illud reiiciunt, ij non in Apostolos modo, sed in ipsum Deum, sed in spiritum sanctum, sed in patrem ipsum contumeliosi sunt. Vidit hoc Ioannes quando epistola sua scribit: Qui credit in filium Dei, habet testimonium in seipso: qui non credit Deo, mentem fecit eum, quia non credidit testimonio, quod testificatus est Deus de filio suo. Est ergo peccatum omnium atrocissimum, non credere euangelio, quod Apostoli predicauerunt, & in quo ipse pater per spiritum sanctum filio suo testimonium perhibet. Est autem hodie nihil vulgarius illo peccato, quam in hoc multi laudem quarunt, quod euangelicam doctrinam pertinacissime oderunt, & se esse hanc perpetuos fore profitentur. Interim meminerimus, omnium qui Christiani dici volunt, hoc munus esse, ut Christi testes sint. Nam fidei confessionem ab omnibus ille requirit, quam licet in ingenuam esse decet, neq; nos eius pudeat, quem non puduit propter nos extrema quæq; subire. Tamen sufficere, verbis illum confiteri, nisi vita & mores confessioni huic respondeant, ut Iesus ait est dictum. Facit Deus pater, ut & ipsi officium faciamus, & regnum filij sui Iesu Christi die propagetur, illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

CAPVT XVI.

HOMILIA CXLIII.

Hæc locutus sum vobis, ut non offendamini. Mouebunt uos synagogis: imò ueniet tempus, cum quisquis interficiet uos, putabit se cultum præstare Deo. Et hæc facient uobis, quia non nouerunt patrem, neq; me. Sed hæc locutus sum uobis, ut cum uenerit tempus illud, memineritis eorum, quod ego dixerim uobis. Hæc autem uobis ab initio non dixi, quia uobiscum eram. Nunc autem abeo ad eum qui misit me: & nemo ex uobis interrogat me quod abeam. Sed quia hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum.

QUAMVIS omnium hominum uita laboris plena sit, & perpetua afflictionum acq; seriarum palestra dici mereatur, imprimis tamen hoc in pijs Christi cultoribus habet, quos propter ueritatis lucem sic odit mundus, ut Paulus restetur, fieri uos posse, ut persecutionem sustineant, quicunq; in illo pie uiuere instituerunt. At quia hoc carni admodum graue est, diligenti doctrina & institutione nos ad certamina ista præparari oportet. Itaq; obseruandum Dominum diligenter, & cum sepe aliàs de his discipulos admonuerit, tamen in postremo suo discipulo nouam de iisdem tractationem instituit, qua omnia ea complectitur, que nos in fide confirmare, & inter pericula quæuis constantes atque intrepidus facere possunt. Et proximo quidem Capite manifeste exposuit, quid de hoc mundo nobis polliceri debeamus, & simul in se certam salutis fiduciam habere iussit: fore enim, ut sui spiritum sanctum accipiant, qui fidei aduocati insistant illos regat atq; regatur. Nunc uero ad huius doctrine illustrationem hoc quoq; Caput subiicit: quod primis elementis describit furiosos impiorum conatus, deinde repetit etiam diligentius quæ ipsi in fide confirmandi uiuere poterant.